

จักรวาลที่ป็นี กัณฑ์ 1,2,3

(ปฐม กุญโท)

5   อนนุคฺ จกฺกวาหํ เว   เขน คคฺ อสฺสยํ
                   นตฺวา สขมฺมสงฺฆนคฺ   โลกวิหํ จ อนนุคฺ
                   นानาคณฺเณสุ สาราณคฺ   คเหตพฺพํ สมานีย
                   กริสฺสาหํ สุโฆชนคฺ   จกฺกวาหํที่ปนี
                   อนุสฺสุยยา นิสาเมถ   อปี ลภณฺ เณกคณฺติ ฯ

10   ตตฺถ จกฺกวาหํ นาม โลกชาตุ ฯ วุคฺคณฺธิ อฏฺฐกถาสู¹ ทํ
                   สพฺพมปิ เอกํ จกฺกวาหํ เอกา โลกชาตุติ ฯ ทฎฺฐิกาสู² จกฺกวาหฺนคฺ
                   โลกชาตุ ฯ สา หิ เนมิณฺณทลสฺสทิสเนน จกฺกวาหฺพพฺพเคน สมฺนคฺโต
                   ปริกฺขิตฺตคฺคฺตา จกฺกวาหฺนคฺ วุจฺจตีติ วุคฺคํ ฯ โลกที่ปกสาเรปิ จกฺกวาหํ
                   นาม ลินฺนุสคฺคฺตปริกฺขณฺพพฺพทจฺจุมหาที่ปฺทวิสทสฺสปริกฺคทที่ปมทาสมฺมทฺเทหิ อฺปฺโสภิต
                   จกฺกวาหฺลิสฺสาปริกฺขิตฺตคฺคฺนคฺ วุคฺคํ ฯ

15   วจนฺตโต ปเนตฺถ จกฺกํ วิย วาตีติ จกฺกวาหํ รตจกฺกํ วิย
                   คจฺฉนฺติ ปวตฺตคฺคีติ อตฺถโต รตจกฺกสฺสทิสํ วฏฺฐํ โหตีติ วุคฺคํ โหตี ฯ वा
                   คคฺขินฺนคฺ ชาติ ฯ อโล ฯ ทคฺคํ ฯ โลกที่ปกสาเร ปน ยสมฺมา

¹ส. ปา. 1/127

²สา. ที. 1/390

รดจุกัก วิย สมวัญญูจ ภูมฺ วิย อวัญญูการญจ ศสฺมา จกฺกาวัญญุติ
วตุทฺเพ เจกฺกาวาหฺนฺติ วุตฺตฺนฺติ อยมฺกฺโต วุตฺโต ๑ ตถา ชินาลงฺการ-
ฎีกายํ นฺริตฺตฺิถฺกฺขณฺน เอวํ วุตฺตฺนฺตฺยชิปฺปาโย ๑

5 โลกฺสทฺตฺโต ปน อิบฺพฺริยพฺพฺชานํ ชนฺชานํ สมฺมโน ชนฺตฺาโน จ
สฺสฺตฺโลก ๑ รูปาทิสฺส สฺสฺตฺวิสฺสฺสฺสฺสฺส สฺสฺโต ๑ โลกฺยิตฺติ เอตฺต
กฺุสฺลาภฺสฺสํ กฺุชฺชิปฺปาโก จาติ โลกฺยิตฺติ ๑ อิบฺพฺริยพฺพฺชานํ รูปาทินํ สมฺมโน
สนฺตฺาโน จ โอกาสฺโลก ๑ โลกฺยิตฺติ เอตฺต ทฺสา ทวารว จ
เตสฺมฺจ โอกาสฺมฺมฺโตติ ๑ ทฺทวารทฺย เหส ภาชนโลกฺยิตฺติ วุจฺจติ ๑
อุภเบปี ชนฺชว สจฺจวโลโลก ปจฺจเบปี สจฺจวริยิตฺติ จุชฺชนฺติ ปจฺจวริยิตฺติ
10 จาติ เอวํ วิสฺสฺทฺชฺมฺกฺฎีกายํ¹ วุตฺตฺนฺเบเนว เวทิตฺพฺโพ ๑ สฺสฺตฺโลก-
สฺสฺสฺสํ ไกํ ชาเวทิตฺติ โลกฺชาตุ อถว จุชฺชนปจฺจวริยิตฺติ โลก เอว
สฺสฺสฺสฺสฺสเวทิตฺติ สฺสฺสฺสฺสฺสวาทฺติ โลกฺชาตุ โอกาสฺโลก ๑

15 อฏฺฐกฺกธฺส² ปน เอกํ จกฺกวาทํ อายมฺโต จ วิตุถวโร โจ
โยชนานํ ทฺวาทสฺสทฺสทฺสฺสฺสวาทิตฺติ ทฺมิสทฺสทฺสวาทิตฺติ จตุทวโร สฺสวาทิตฺติ ปญฺญาสฺมฺจ
โยชนานํติ วุตฺตํ ๑

ทฺวาทสฺสทฺสทฺสวาทิตฺติ จตุทฺทิตฺส สฺสวาทิตฺติ จ
ปญฺญาสฺส โยชนานํติ จกฺกวาทสฺสสวามกฺนฺติ
โลกทฺปทฺสวาทิตฺติ วุตฺตํ ๑ ยสฺมา ปริมฺนฺพฺลํ นาม วิตุถวโร ทิตฺติ
โทติ ศสฺมา ตํ ปริกฺกฺเขปฺโต ฉทฺทิตฺส โยชนสฺสทฺสทฺสวาทิตฺติ เอกกฺนฺทฺทิตฺติ ปญฺญาส-

¹ป. ม. 1/344 - 345

²ส. ปา. 1/125

โยชนญา ๑ วุฑฒินิ อฏฐกถาส¹

สหสิ สทสทสธานี   นคคิส ปริมณทล
หส เจว สทสธานี   อทฐธานี สธานี จาติ ๑

มหาปรวิ ปน จตุนหุทาทิกทวิโยชนสทสทสพทลา โทติ ๑

5   วุฑฒินิ²

ทเว สทสทสธานี   จคทาทิ นหุทานิ จ
เอคคกั พหลคุเคน   สงุชาตายั วสุนุชราติ ๑

10   วินยฎีกายนต³ ยสุมมา ปรวิ นามายั ทิริยั อปริจุนินนา ทสุมมา
เอคคกั พหลคุเคน สงุชาตายั วสุนุชราติ พหลโตเยว ปริจุนเโท วุฑโต ๑
นनु จกุกวาฬปพเทหิ คคัจกุกวาฬปรวิ ปริจุนินนาติ ๑ น ทพญจกุก-
วาฬปรวิยา เอกาทพททาวโต ๑ คินณั คินณญุหิ ปตทานัน อนทราสทิสเส
คินณั คินณั โลกชาคูนัน อนทเรเยว ปรวิ นคคิ โลกนุทรนิรยทาวโต ๑
จกุกวาฬปพททานมปน จกุกวาฬปพทตบเรหิ สมพนชฎฐาเน ปรวิ เอกาทพทธา
๑ วิวญญกาเอ สณฐหมานาปิ ปรวิ ยดาสนญุคปรวิยา เอกาทพทธา
15   ๑ สณฐหคคิ วุฑคั ๑

โลกที่ปกสวาทิส ปน โลกสนุชารกั กปปสนญุคคั อุทกั ๑
ปรวิยา พหล กคิคั ทิริยั เอคคกั อวาญญั เอคคกนคิ ปริจุนเโท น
กคิโต ๑ สมกาลั โลกวินาสกาเอ ยคคกั ฐานัน วินาสปคคิ โทติ

---

¹ส. ปา. 1/125
²ส. ปา. 1/125
³สา. ที. 1/390

5 ทตฺตเก ฐาเน ปฐวี ปตฺตตา ฯ ตสฺมี อุตฺตมตฺตเก มนุสฺसानิ นาวา
 วิทย จ ๓าลกานิ วิทย จ ปตฺตทานิ วิทย จ โภกฺกิสฺตสฺสจฺกุกวาทานิ
 ฐิตานิ ฯ ๓านิ จ อญฺญมญฺญํ อสมฺปนฺนทานิ ฯ ยถิ สมนฺปนฺนทานิ น
 จเลขยฺยุนฺธิ วุฑฺฒิ ฯ เอกตฺถ จ พฺหุํ โภกฺกิสฺตสฺสจฺกุกวาทานิ อญฺญ-
 ๑ มญฺญมสมฺปนฺนทานาทิวเสน เอกา โภกฺกิสฺตสฺสจฺกุกวาทปฐวี อญฺญา ย โภกฺกิ-
 สตสฺสจฺกุกวาทปฐวียา เนกาพฺพชฺชา ฯ ยถิ เอกาพฺพชฺชา น จเลขยฺยาติ
 ๑๐ ออมกฺโถ วุฑฺโถ โหติ ฯ ตพฺยวุฑฺฒิ วิทย ทิสฺสติ ฯ ภาควาปิ ทิ
 มหาปรินิพฺพานสฺสคฺเต^๑ มหาปฐวีกมฺปสฺส อฏฺฐการณํ วนฺนเคบ อํ อานนฺท
 มหาปฐวี อุตฺตเก ปตฺติฐิตา อุตฺถิ วาเต ปตฺติฐิตํ วาโต อากาสฏฺฐโร
 ๑๐ โหติ โส โช อานนฺท สมโย ยํ มหาวาทา วายนฺติ มหาวาทา
 วายนฺตา อุตฺถิ กมฺปาเปนฺติ อุตฺตเก กมฺปิเต ปฐวี กมฺปิตฺติ เหว
 สกลายปิ เอกาพฺพชฺชา ย จกุกวาทปฐวียา กมฺโป วุฑฺโถ ฯ

๑๕ ตพฺยฐกถายญฺจ^๒ ยํ มหาวาทาคิ เยน สมเยน ยสฺมี วา
 สมเย มหาวาทา วายนฺติ ฯ มหาวาทา วายนฺตาคิ อุกฺเขปฺกวาทา
 นาม อุกฺกฐนฺติ เต วายนฺตา สฏฺฐิสฺสทฺสจฺจิกนวโยธนสฺสทฺสทฺสพฺพลํ อุตฺท-
 สนฺชารกวาทํ อุกฺกฐนฺตนิ ๑ ตโต อากาเส อุตฺถิ ภาสฺสติ ฯ ตสฺมี
 ๑๕ ภาสฺสนฺเต ปฐวี ภาสฺสติ ฯ ปุณ วาโต อตฺตโน พฺเลน อนฺโตธมฺมกรเก
 วิทย อุตฺถิ อาพฺนธิทฺวา กนฺหนฺติ ฯ ตโต อุตฺถิ อุกฺกจฺจติ ฯ ตสฺมี
 ๑๐ อุกฺกจฺจนฺเต ปฐวี อุกฺกจฺจติ ฯ เหว อุตฺถิ กมฺปิตํ ปฐวี กมฺเปติ ฯ
 ๒๐ เอกตฺถจฺจ กมฺปนี ยาว อชฺชกาธาปิ โหติเยว ฯ พฺพภาเวน ปน โอล-
 กจฺจนฺตฺกจฺจนํ น ปญฺญา ยตีติ วุฑฺฒิ ฯ

^๑ตี. มหา. 10/126

^๒ส. วิ. 2/206

คฤกษ์กายมฺปิ สกลา ทิ มหาปรุวี ททา โลกฺคจฺฉติ จ (อุค-
คจฺฉติ จ) คสุมา กมฺปนํ น ปญฺญาบตีติ วุคฺคํ ฯ คสุมา สหฺพหาปี
อนนฺตจกฺกวาฬปรุวี เอกาพฺพทา ว ฯ สา การเม สติ จลเถวาติ
ทภูสฺสุพา ฯ

5 ชินาลงการฎีกายนฺตุ มหาปรุเวีย ปัสสิลาวเสน ทูริชทญฺเจว
ทคฺคตฺติ สิลาปรุวี จกฺกวาฬปฺพทโต จ เอกเมว นาวา วิย ฐิตา ฯ
ฐิตาการมคฺคเตน ทูริชา กตฺวา เหฏฺฐา ฐิตญฺฐานํ สิลาปรุวีติ อุปริปรินฺเต
ฐิตญฺฐานํ จกฺกวาฬปฺพทโตติ โวหารํ คคฺติ ฯ ทคฺคตฺติ สิลาปรุวี วีสฺสตีสฺสหา-
ชิกโยชนสคฺคสฺสพฺพลา ฯ ทถา จกฺกวาฬปฺพทสฺส พฺพลญฺจ ปัสฺสุปรุเวีย

10 พฺพลญฺจ ฯ สิลาปรุเวียจ ปัสฺสุปรุเวียจ เทว เอกโต กตฺวา ทฺเว สค-
คสฺสหาปี จคฺคตฺวาริ นหฺตานิ จาติ อาทีนา ปรุเวียอุทกฺกาทานํ พฺพลคฺคตฺญจ
วคฺคตา ปนฺ เอวํ ปัสฺสุปรุวี วายุปรุวี อุทกฺกปรุวีติ ทิสฺโส โลกสมฺชาริกา
ปรุวี ฯ วาโต เหฏฺฐาอชฎากาโส ฯ เกสุ ปัสฺสุปรุเวีย สกลํ
จกฺกวาฬํ ปริจฺฉินฺนํทฺคฺวา สมฺนคฺคโต จกฺกวาฬปฺพทโต ฐิตฺติ วุคฺคํ ฯ คคฺ

15 ปฺพพาปรวิรุทฺธํ วิย ทิสฺสตี ฯ ยทิ ทิ มหาปรุวี ทถา ทูริชา โหติ
ททา ปัสฺสุปรุวี สิลาปรุวี วายุปรุวี อุทกฺกปรุวีติ จคฺคสฺโสติ วคฺคตฺพหํ ลียา ฯ
ยทิ สิลาปรุเวีย เอกาพฺพโต จกฺกวาฬปฺพทโต ททา ปัสฺสุปรุเวียนฺติ น
วคฺคตฺพหํ สิลาปรุเวีย ฐิตฺติ วคฺคตฺพหํ ฯ สฏฺฎิกาสฺสุ ทิ พฺพชฺวาจนวณฺณนาสุ
คคฺคสา ทูริชทา น ทิฏฺฐา ฯ คสุมา สหฺพหาปี ปรุวี ปัสฺสุเมยา วิย
ทิสฺสตี ฯ

20 ๑. ขนฺธกวคฺคควณฺณนาที่สุ^๑ ทิ อุทเก ปคฺคนฺติ - ปคฺคิตมคฺคฺควา อจฺจนคฺคชาเร
อุทเก ทคฺคตฺเตเส ปคฺคิตปិฏฺฐปิณฺนํ วิย ปฏฺฎภฺยาจมานา วิธินฺนํสตีติ เอวํ

^๑สา. ป. 2/353 (ปัจจุบันเรียก ขนฺธวารวคฺค)

(หุติโย กณโท)

(สิเนรุกถา)

5   สิเนรุสสุ ปมาณํ ปาพิยมาคตํ ๑ วุคฺคณฺหิ สตฺตสุริเย¹ สิเนรุ
 ภิกฺขเว ปพฺพทฺราราชา จตุรราสีติโยชนสทฺสโรส อายาเมน จตุรราสีติโยชนสทฺสโรส
 วิคฺคาเรณ จตุรราสีติโยชนสทฺสราณี มหาสมุทฺเท อชฺโฌคาฬุโห จตุรราสีติโยชน-
 สทฺสราณี มหาสมุทฺทา อจฺจุคฺคโตติ ๑ อฏฺฐกถาสฺปิ² วุคฺคํ

          จตุรราสีติสนฺสราณี   อชฺโฌคาฬุโห มหณฺณเว
           อจฺจุคฺคโต   ดาวเทว   สิเนรุ ปพฺพตฺตฺตโมติ ๑

10   เอคฺค จ ทกฺขินฺนปฺสฺสโต ยาว อุตฺตรปฺสฺสา อายาโม เวทิตฺตฺโห ๑
 ปาจฺฉินฺนปฺสฺสโต ยาว ปจฺฉินฺนปฺสฺสา วิคฺคาโร เหฏฺฐิมคฺลโต ยาว อฺปฺริ
 มคฺคกา อพฺุเพโธ เอวมสฺส อายาโมโต วา วิคฺคาวโรโต วา ทฺวิคฺโค
 อพฺุเพโธ ๑ เตน ฉานวิภังควณฺณนาย³ อุกฺกํ เอกโต กถฺวา อฏฺฐสฺสฎฺฐี-
 โยชนสทฺสทฺสพฺุเพโธ สิเนรุติ วุคฺคํ ๑

15   อฺคฺคตมมฺกคฺคตฺเถเรณ ปน ฅามมชฺฉินฺนปฺริสฺสส จุทฺทสรตฺนปฺปมาณาย
 จกฺกวาฬบฺภูริยา กตฺโยชนํ ทสฺสเสว สตฺตฺรตฺนปฺปมาณาย สิเนรุบฺภูริยา
 กตฺโยชนโต ทฺวิคฺคณฺนติ กถฺวา เหฏฺฐรา ปฺรุวิโต ยาว อฺปฺริ สิเนรุบฺภูริยา
 กตฺโยชนเนน อฏฺฐสฺสฎฺฐีโยชนสทฺสทฺสพฺุเพโธ จกฺกวาฬบฺภูริยา กตฺโยชนเนน
 จตุรราสีติโยชนสทฺสทฺสพฺุเพโธ สิเนรุ ๑ เอวมฺจ กถฺวา อุกฺกมคฺคโต สมานนฺติ

¹อง. สกฺก. 23/102

²ส. ปา. 1/125

³สม. วิ. 1/446

อตุโธ วุตโต ฯ กัม วิมลิตัพพํ ฯ ยถิ เหส จกุกวาทิโยชเนน
จตุราสีติโยชนสหสุทฺเพชเ โสสิยา ททา จตุราสีติโยชนสหสุธานี มหาสมุทฺเท
อชฺโธคาฬุโห ฯ เปา อจฺจุคฺคโตะติ อวทฺวา จตุราสีติโยชนสหสุโส
อฺพุเพชเเนาติ วเพยฺย ฯ น จ วุตฺตํ ฯ ตสฺมา ทนฺนุคฺตํ ฯ

5 ยมฺปิ โลกปญฺญคฺติปกรณเ วุตฺตํ อสีติโยชนสหสุธานี อฺพุเก อชฺโธ-
คาฬุโห อสีติโยชนสหสุธานี อฺพุททา อจฺจุคฺคโตะ ตคฺคโโก วิชฺขมฺเภเนาติ ฯ
คัม ยถาวุตฺตปาฬิยฺญฐกฺกาติ วิชฺชชฺเณโต วิมลิตัพพเมว ฯ เอวมนฺนสฺส ปาฬิยาฬิ
อฺพุริ มชฺโธ เทญฺจรา สพฺพคฺคตฺต สมนฺนปฺปมาตฺตา วุตฺตทา ฯ ชินาลงฺการภฺทิกายนฺนุ
เอวํ ปน ตสฺส มชฺเช ปมาณํ อฺโภ โกภฺทิโย ปน ติริยํ ทสสหสุโยชนาติ
10 วุตฺตํ ฯ คัม ปาฬิยาฬิ วิชฺชชฺเณติ ฯ

ตคฺคเถว จ โส สิเนรฺูปพฺพโตะ วุฏฺโฏ น จตุรสฺสโตะติ อาทินา
ตสฺส วุฏฺฏคฺคตฺตเจว โลกปญฺญคฺติปกรณเปิ วุฏฺฏเมว วุตฺตนฺนุติ สาชกฺคจ
ทสฺเสตฺวา ปฺน จตุราสีติสหสุธานี เอกเมกกาย ปสฺสโตะติ อีหํ สิเนรฺู-
ปพฺพทสฺส จตุรสฺสกาวิํ ทีเปตีติ อาทินา จตุรสฺสคฺคตฺ ตีปิตํ ฯ ยญฺเจตฺต
15 ปฺรณํ วุฏฺฏคฺคตฺ ทสฺเสตฺวา ปจฺฉา จตุรสฺสคฺคตฺ ทีปนํ คัม วิชฺชชฺเณติ ฯ
ยมฺปิ โลกปญฺญคฺติปกรณเปิ วุฏฺฏเมว วุตฺตนฺนุติ วุตฺตํ ฯ คัม ทฺววุตฺตํ ฯ
น เหวํ ตคฺคตฺ วุตฺตํ ฯ ตคฺคตฺ หิ สิเนรฺูปพฺพทราชา สฺฐาโตะ สฺฐนฺนุโตะ
จตุรสฺสโตะติ วุตฺตํ ฯ

โลกทีปกฺสาเร ปน โส สิเนรฺู ปพฺพโตะ วุฏฺโฏ น จตุรสฺสโตะติ
20 อาทินา ตสฺส วุฏฺฏคฺคตฺตเมว ทสฺเสตฺวา ปฺน

วฏโฏ	บุทิงคตตญราโน	สิเนรุ	ปพพคตโตโม
เหฏฐา	อุปริ	วิคฺคาโร	ทสสทสสโยชโน
ทุเว	สทสนทฺสสาณิ		ปญฺเจว นหุคานิ จ
ทฺวิสทสฺสญจ	อธิกั	มรฺชเณ	วฏฺฏั สิเนรุโนติ

5   วุคฺคั ๑   ทมฺปิ   วิมฺลิตพฺพเมว ๑   ยสฺมา   ปน   สิเนรุสฺส   ปุพฺพทกฺขิน-
 โทณสมิเป   ปเทสา   ปุพฺพทกฺขินสฺสสาติ   อธิปฺเปคาคิ   นิทานวคฺคกฺกัฎฺฐายิ
 วุคฺคั ๑   ทสฺมา   โส   จกฺรตฺสโรติ   ทฏฺฐพฺโท ๑   ปริกฺเขมฺโต   ปเนส
 สทฺพทต   เทวปญฺญาสทสฺสสาณิกทฺวิคฺคทโยชโน   โหติ   อายามโต   วา   วิคฺคัาร-
 โต   วา   คฺคิตฺตฺตกา ๑

10   ทสฺส   ปน   รชตมยปฺสฺสาณิ   จกฺตาริ   ปสฺสาณิ   โหนฺติ ๑   เตนาน
 นิทานวคฺเค   อนมตคฺคกฺกํสฺสํคฺควณฺณายํ¹   สิเนรุสฺส   ทิ   ปาจันปสฺสั   รชตมยํ ๑
 ทกฺขินสฺสั   มณฺณยํ ๑   ปจฺฉิมปสฺสั   ฉลิกมยํ ๑   อุตฺตรปสฺสั   สฺวณฺณมยฺนุติ
 ๑   ทสฺส   ปน   ปญฺจ   อาพินฺทานิ   โหนฺติ   ยานิ   เมชลาณิ   ปริกฺกฺขณานิ
 จ   วุจฺจนฺติ ๑   เตน   สกาถวคฺเค   สกฺกํสฺสํคฺเค   วณฺณายํ²

15   อฺรคฺคกโรฎฺฐิยสฺสหาเร   มพนฺนยฺตฺตา   จกฺโร   นหฺคฺคาติ
 วคฺควา   เตสํ   อนฺตรา   เอเตสุ   อฺรคฺคาทีสุ   ปญฺจสุ   ฐาเนสุ   สกฺกณ   อารกฺข
 ฐปิตา ๑   คคฺค   อฺรคฺคทฺเทน   นาคา   กหิตา ๑   เท   อฺพเก   พลวา³

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹สา. ป. 2/198

²สา. ป. 1/397 - 398 และ สา. ที. 1/419 - 420

³ตามคัมภีร์ตัวเขียนทุกฉบับเป็น พลวา จึงได้ไ้ไรตามคัมภีร์ตัวเขียน แต่ฉาตาม

ไวยากรณ์ภาษาสันสกฤตจะเป็น พลวานโต

โทบทิ ๗ คธมา สีเนรุสส ปฐมาพินเท เอเทส อารอชา ๗ กโรฎิ-
 สขเทน สุปจชา คหิตา ๗ เทส กิร กโรฎิ นาม ปานโกชน ๗
 เตน นาม ลภิสสุ ๗ ทุกิยาพินเท เทส อารอชา ๗ ปยสสหริ-
 ๕ **อญจน ญญญา** คหิตา ๗ ทานวรอชสา กิร เต ๗ คคิยาพินเท
 เทส อารอชา ๗ มทนยุดคสขเทน ยอชชา คหิตา ๗ วิสมจาริโน
 กิร เต ยุทธโสณฑา ๗ จคชดาพินเท เทส อารอชา ๗ จคโร
 มหอลาติ จอทาโร มหาราชาโน วุชทา ๗ ปญจมาพินเท เทส อารอชา
 ๗ คธมา บหิ อสุรา กุฎิคา วิลจิจคา เทวปุริ อูปยนคิ ยุชเชสุ
 ๗ ยิ สิริโน ปริภนคิ ติ อูรคา ปฎิพาหิยนคิ ๗ เอวิ เตเสสุ
 10 **เสสาติ วุชคิ ๗ คฏฎิกายญ** ปฐมาพินเทคิ ปฐเม ปริภนเท
 ปญจโยชนสทสสปริมาณวิอถารพทเล ๗ สีเนรุสส หิ จคชูปิ ปสเสสุ
 จอทาริ ปริภนทานิ โหนคคิ วุชคิ ๗

๑๕ ปญจสุ หิ อาพินเทสุ เอเกก สีเนรุ ปริอชิปิอวา ฑิฎฐคิ ๗
 คธมา สีเนรุสส จคชสวเสน เอเกก จคชพิธนคิ วุชคิ จอทาริ ปริ-
 ๑๕ **ภนทานคิ** ๗ ยนคุ วินยฎิกาย สีเนรุสส กิร สมบคโต พทลโค จ
 ปุคคโค จ ปญจโยชนสทสสปริมาณานิ จอทาริ ปริภนทานิ ทาวคิสทวานสส
 อารอชาย นาคคิ คคุเพหิ กุญญคเทหิ ยอเชหิ จ อธิฎฐิตานิ ๗
 เทหิ กิร สีเนรุสส อูปชฉ ปริยาหิณณ ๗ เอกานิเยว จ สีเนรุสส
 อาพินทานิ เมชลานิ จ วุจจคคิ ปฐมาพินทกถานนคิ วุชคิ ๗ คชดา-
 20 **ยิ วิจารณา** ๗

ยหิ หิ สีเนรุสส จคชสวเสน เอเกก จคชพิธนชธิปปาเยน
 สีเนรุสส กิร ๗เปา จอทาริ ปริภนทานคิ วุชคิ ติ ยุดคิ สียา ๗
 เอวมปิ ปฐมาพินทาธการโค นาคคคิ เอกคกเมว วอชคพหิ ๗ ยหิ
 สขพหิ เอกโค กอวา วอชคพนชธิปปาเยเนคิ วุชคิ ๗ ททา จคหิ

5 มหาราชูหิติ อัทมิ วุชคหฬิ ๗ เอวณูหิ เกหิ กิร ๗เปา ปรียา-
 ทิณณนุติ อัท สมนตติคัม โหติ ๗ น หิ อาหิโต จตุเหว อาหิเนเหติ
 อูปรุณั ปรียาทิณณั อถ ไช ปญจหิปี ๗ ศสมมา เกหิหิ เอเคน ปญจนัน
 คหิคชกาทิ คมปิ วุชคหฬนุติ ๗ ยหิ ปน อุทกปิณูริโต ยาว สีเนรุ-
 มชณณูฐานัน คชคเก จตุทวาริ อาหิเนหานิ โหนทีอชริปปาเยน สีเนรุส
 กิร ๗เปา จตุทวาริ ปรีกณทานีติ วุชคัม ๗ ทหยุชคัม ๗ น หิ คชคเก
 จตุทวารเว อถ ไช ปญจ โหนเทวาทิ ๗ ภวติ เจชถ

10 ปญจาหิเนหิ สีเนรุส ภวติ ปฐมาหิถิ
 ปฐมัม อูรคาวาสัม หุติยัม กรุพาลยัม
 ทคิยัม รชสวาสัม จตุชถัม ยถชมาลยัม
 ปญจัม เมชลัม อาลิม มหาราชานมาลยนุติ ๗
 สีเนรุ เมรุ คิหิวา- ชาโร เนรุ สุมเมรุ จ
 ปญจกัม นามเมคชส อภิชานปปฏิปิเก ๗

15 โส ปน กชถ ปติณูฐาหิหิ ๗ อิชาทิ น วุชคัม ๗ ปาหิ-
 ยนปิ หิ มหาสมุชเท อชโณคชาหิโหติ เอวณูคชสชาธารภาเวน อุทกเมว
 วุชคัม ๗ น ปฐวาทิ ๗ กิณูจาปิ น วุชคัม ๗ ยถา ปน ยุกนชวรา-
 ทโย ปฐวียัม สุปปติณูฐิตา ทถา โสปีติ ทญูชโพ ๗ โลกทีปคสาเว
 ปน วญุชชทาเยว อชชเน รูปคภาชณัม วิย คิณูญู ริโต คิณูญา สีลา-
 ปฐวิสมพชธา คิณูญูสี สีเนรุชพโพ จตุโยชนสทสสปมาโณ ปวิสีชวา
 20 ริโต ๗ ศสมมา สณทาเสน คหิโต วิย อจโล คิณูฐติ ๗ ศสมมา
 โลกปญญชติปกรณเ สีเนรุชพโพ อชชเก อสีทิโยชนสทสسانی ริโตคิ กติโต-
 คิ วุชคัม ๗ ชินาลงการฎีกายนปิ ทถา วชวา ปุน สีลาปฐวียา
 มชถเก คิณูญา เทลัม มชถเก สีเนรุชพพชราชา ริโตคิ วุชคัม ๗ คัม
 สชพัม วิมัสสิคชพนุติ ๗

25 สีเนรุคถา ๗

(บุคคลราชินิกุล)

- บุษยามาที่สุ ปน ขวาทจตุรพักตรพิมาน สหสสถาน อุตเก อรุโณ-
- คาศรี ทศกนก อรรจุคโคติ จตุรพักตรพิมาน สหสสถาน บุษยามา ๗
- เอกวิศิกิโยชนสหสสถาน อุตเก ทศกนกเมว อรรจุคโคติ ขวาทจตุรพัก-
- 5 โชนสหสสถาน อีสันโร ๗ ปรุจสการิกทสโยชนสหสสถาน อุตเก
- ทศกนก อรรจุคโคติ เอกวิศิกิโยชนสหสสถาน กรวิโก ๗ ปรุญาส
- ชวิศค ปรุจโยชนสหสสถาน จ อุตเก ทศกนกเมว อรรจุคโคติ ปรุจสกา-
- ริกทสโยชนสหสสถาน สหสโน ๗ ปรุจวิศิกิณคค ฆเวโยชนสหสสถาน
- ๑ อุตเก ทศกนกเมว อรรจุคโคติ ปรุญาสาย ชวิศเคน จ สขธิ
- 10 ปรุจโยชนสหสสถาน เนมิษโร ๗ ขวาทจตุรพักตรพิมาน นิกค
- เอกโยชนสหสสถาน อุตเก ทศกนกเมว อรรจุคโคติ ปรุจวิศาย ณคเคน
- ๑ สขธิ ขวโยชนสหสสถาน วินคโก ๗ สกริกณปรุญาส ณโยชน-
- สหสสถาน อุตเก ทศกนกเมว อรรจุคโคติ สกริกขวาทสโยชนเนติ คิสเคน จ
- สขธิ เอกโยชนสหสสถาน อสสกณโณ ๗ เวนเต ปรุริมปรุริมโก
- 15 อปรุชชปรุชชปรุมาณา โหษคิ ๗ เตนฐกรณาส^๑ รุชค

- ๑ ส. ปา. 1/126
- ๒๐
- กโก อปรุชชปรุชชเนน ปรุมาเนน ยถาณมิ
- อชโณคชโณคกา ทิษพา นานารกนจิกคกา ๗
- บุษยามา อีสันโร กรวิโก สหสโน
- เนมิษโร วินคโก อสสกณโณ คิริษหา
- เอเก สขท มหาเสลา สิบเรชส สมบทโก
- มหาราชานมวาวาสา เทวยณนิเสวิคาคิ ๗

๑ ส. ปา. 1/126

5   **เคล่** บุปผาประมาณกุ บุกบรโ **บุตุลโต** เอกวิสติโยชนสหสโส ๗
 อสิบรโ ปญจสทริทสโยชนสหสโส ๗ กรวิโก ปญญาสาย ขวิสเคน
 จ สขุธิ ปญจโยชนสหสโส ๗ สุตสโน ปญจวิสาย ฉสเคน จ สขุธิ
 ขวิโยชนสหสโส ๗ **เนมิบรโ** สาทิกขวาทสโยชนเนหิ ทิสเคน จ สขุธิ
 เอกโยชนสหสโส ๗ **วินคโก** สาทิกนปญญาสาย สขุธิ ฉสคโยชนโน ๗
 อสสทญโ สาทิกญูวิสติยา สขุธิ ทิสคโยชนโนติ ชินาลงการฎีกาย ๗
 นเบน เวทิกขพี ๗

10   **ยสมมา** ปน เท ฉตทมฉตลิกา **วिय** อวาทฎโต **สิเนรุ** ปริอ-
 ธิปิชา **ทัญญุติ** ทสมมา **เคล่** อวาทฎูปมาณัน **วูจ** เท ๗ **กั** อช-
 ฃนทพาทิรปัสสวาเสน **ทุวิธิ** โหติ ๗

15   **ทตถ** **สิเนรุ** ฎรานญเจว **สิเนรุ** บุกบรชรมชฎรานญ **เอกโต**
 กชวา **บุกบรชส** อชฃนทปัสสูปมาณัน **ทญุฑพี** ๗ **กั** อชุกั โยชนานัน
 ขวิลฉนั ปญจนหุท ขวิสทสชญ **โหติ** ๗ **ปริอ** เชปโต สชทฉนั ฉ-
 ปญญาสสทสชญ ๗ **ทญเจว** **บุกบรชฎรานญ** **เอกโต** กชวา **พาทิรปัสส-**
ูปมาณัน ๗ **กั** อชุกั **ขวิลฉนั** จทุนวุกิสทสชญ **ปริอ** เชปโต **อญุฉฉนั**
ขวาสิทิสทสชญ ๗

20   **ทญเจว** **บุกบรชอสิบรชรมชฎรานญ** **เอกโต** กชวา **อสิบรชส**
 อชฃนทูปมาณัน **กั** อชุกั **ทิลฉนั** **อญุฉฉนั** สชททิสทสชญ **ปริอ** เชปโต **เอก-**
ทสทชธานี **จตุทิส** โยชนสหสธานี จ **ทญเจว** **อสิบรชฎรานญ** **เอกโต**
 กชวา **พาทิรูปมาณัน** **กั** อชุกั **ทิลฉนั** **นนวนุกิโยชนสหสธานี** จ **ปริอ-**
เชปโต **เอกาทสทชธานี** **สชททิสทสชธานี** จ ๗

ทญเจว **อสิบรชกรวิกรมชฎรานญ** **เอกโต** กชวา **กรวิกสส**
 อชฃนทูปมาณัน **กั** อชุกั **จตุฉนั** **เอกจชททิส** สทสธานี จ **ปริอ** เชปโต

เกรสลดธานี เทวีสถิตยสถาน จ ทยเจว กรวิภฏฐานญจ เอกโค กชวา
พาหิรปปรมาณํ ทํ อชุกํ จตุลลชํ เอกภณญาสํ สหสธานี ปญจสธานี จ
ปริอเชปโต เกรสลดธานี จตุภณญาสํ สหสธานี ปญจสธานี จ ๑

5 ทยเจว กรวิภฏฐานญจ เอกโค กชวา สหสสนส
อชกนทรปปรมาณํ ทํ อชุกํ จตุลลชํ ขวาสชกตีสหสธานี ปญจสธานี จ
ปริอเชปโต จุขทลลชธานี สชกตรสสหสธานี ปญจสธานี จ ทยเจว สหสสนญ-
ฐานญจ เอกโค กชวา พาหิรปปรมาณํ ทํ อชุกํ จตุลลชํ สชกตีสห-
สธานี สชกตีสธานี ปญญาสญจ ปริอเชปโต จุขทลลชธานี เกชกีส
สหสธานี ขวิสทํ ปญญาสญจ ๑

10 ทยเจว สหสสนเนมิขรภณญฐานญจ เอกโค กชวา เนมิขรภณญ
อชกนทรปปรมาณํ ทํ อชุกํ จตุลลชํ อญฐาสีทีสหสธานี ขวิสทํ
ปญญาสญจ ปริอเชปโต จุขทลลชธานี จตุลลฐีสหสธานี สชกตีสธานี ปญญาสญจ
ทยเจว เนมิขรภณญฐานญจ เอกโค กชวา พาหิรปปรมาณํ ทํ อชุกํ จตุลลชํ
นนวนทํ อญฐสธานี ปญจสชกตีส จ ปริอเชปโต จุขทลลชธานี ขวาสชกตีส-
15 สหสธานี ฉสธานี ปญจวิสทิส จ ๑

ทยเจว เนมิขรวินคภณญฐานญจ เอกโค กชวา วินคภณญ
อชกนทรปปรมาณํ ทํ อชุกํ จตุลลชํ ฉนวนุกตีสหสธานี เอกสทํ ปญจวิสทิส
จ ปริอเชปโต จุขทลลชธานี อญฐาสีทีสหสธานี ทิสทํ ปญจวิสทิส จ
20 ทยเจว วินคภณญฐานญจ เอกโค กชวา พาหิรปปรมาณํ ทํ อชุกํ จตุลลชํ
สชกนุกตีสหสธานี จตุลลทํ สชกตีสโยชนานี ขวิคาวุกญจ ปริอเชปโต
จุขทลลชธานี ขวานุกตีสหสธานี ทิสทํ ขวาทลโยชนานี ขวิคาวุกญจ ๑

ทยเจว วินคภณญฐานญจ เอกโค กชวา อสสภณญฐานญจ
อชกนทรปปรมาณํ ทํ อชุกํ ปญจลลชํ ขวาสญฐิสโยชนานี ขวิคาวุกญจ ปริอ-

เขปโต ปนุรสลกฺขานี เอกสํ สุตฺตาสีตฺติโยชนานี ทฺวิคาวุตฺตญฺจ ทญฺเจว
อสุสกณฺณฎฺฐานญฺจ เอกโต กตฺวา พาทิรปฺปมาณํ ตํ อชฺชํ ปญฺจลกฺขี-
สตุตฺตสถานี อฏฺฐารสโยชนานี ตีคาวุตฺตญฺจ ปรีกฺเขปโต ปนุรสลกฺขานี
ทฺวิสทฺสํ เอกสํ ฉปฺปตฺตญฺสํ โยชนานี เอกคาวุตฺตญฺจ ฯ

5 โลกที่ปกสारे ปน คาดาพนฺชวเสน อพฺภนฺตรพาทิรปฺปสฺถานํ ปรีกฺ-
เขปโตว ปมาณํ วุตฺตํ ฯ น อชฺชํ ปมาณํ ฯ ทถา ชีนาลงฺการ-
ฎีกายํ ฯ ทตฺถ ตฺถ จุณฺณียปทวเสน ฯ

10 วินยวิสุทฺธิมคฺคฎีกาสฺ¹ ปน ยถา มหาสมุทฺโท ยาว จกฺกวาฬ-
ปาทมฺมุลา อณฺุพฺพทนิฺนโน เอวํ ยาว สีเนรฺปาทมฺมุลาตี เหฏฺฐาสีเนรฺปมาณ-
โต อณฺุพฺพปฺปมาโณปิ มุคฺคณฺชรปทฺโต ปชฺชวียํ สุปฺปติฎฺฐิตฺโต เอวํ อีสินฺชรา-
ทโยปปีตี ทฏฺฐพฺพิ² ฯ วุตฺตญฺเจตํ มหาสมุทฺโท ภิกฺขเว อณฺุพฺพทนิฺนโน
อณฺุพฺพทโปโณ อณฺุพฺพทปทฺภาโรตี วุตฺตํ ฯ

มุคฺคณฺชราทโย เอว จ สตุตฺตปรีกฺขณฺชปทฺทตา นาม ฯ กุลปทฺทตา-
คิปี เอเตสํ นามํ ฯ วุตฺตญฺเจตี สกฺกณฺณเพ²

15 มุคฺคณฺชโร อีสินฺชโร กรวീโก สุตฺตสโน
เนณฺินฺชโร วินตโก อสุสกณฺณโณ กุลาจลาตี ฯ
ทตฺถ กุลาตี สีนฺชตรสมุทฺธานํ กุลา ตีรญฺจตาตี อตุโถ ฯ
อจลาตี ปทฺทตา ฯ อิมานี ทิ ปทฺทโต คิริ เสโล อหฺตี นโค

---

¹สา. ที. 1/392, ป. ม. 1/351
²อ. ป. /8

อจโธ สิธูจโย สีขริ ภูชโร จาติ เสลวคเค¹ วุตทานิ นว ปุพพตสฺส
นามานิ ฯ

5 เหวนุเตสมนุฏโกโม อฏฐกถาสฺ จเว คนฺถนุตเรสุ จ อากโธ ฯ
โส สาฏฐกเถเน เนมิชากเถเน² วิรุชฺชติ เนมิชากถสมิณฺหิ³ เหวณฺจ ปน
วตฺวา ปุโรโต รถมํ เปเสตฺวา สีเนรุํ ปรีวาเรตฺวา ฐิตะ สตุตฺตปริภณฺฑ-
ปุพฺพเต ทสฺเสสิ ฯ เต หิสฺวา รณฺญา มาตลิสฺส ปุฏฺฐภาวํ อารีกโรนุโต
สตุตฺตา อาท

10 สหสฺสยุตฺตํ หยวาหิ ทิพฺพยานมวิภูจฺจโธ
ยายมาโน มหาราชา อทฺทา สีนฺตเร นเค
หิสฺวานามนุตฺติ สุตฺตํ อิมะ เก นาม ปุพฺพทาทิ ฯ

เอวํ เนมิรณฺญา ปุฏฺฐโธ อาท

15 สุตฺตสโน กรวีโก อิลินฺชโร บุคฺชนโร
เนมิชโร วินตโก อสฺสกณฺโณ คิริพฺพรหา
เอเต สีนฺตเร นคฺช- อนุปุพฺพสมุคฺคตา
มหาราชา นวาวาสา ยานิ ทฺวํ ราช ปสฺสสีติ ฯ

วุตฺตํ ฯ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹อ. ป. /172

²ฐ. ขา. 28/220 - 221

³ขา. ก. 9/214

ททฎฎกดาขณจ¹ สุทสุสนโค อภัย มหาราช เอเตส สหพพาหโร
 สุทสุสนปพโท นาม ๗ ททนุตรโร กรวีโก นาม ๗ โส สุทสุสนโค
 อจจจโร ๗ อภิณนมิ เตส อนุตร เอโก สีนุตรมหาสมุโท ๗
 กรวีกสุส อนนุตรโร อีสินุตรโร นาม ๗ โส กรวีกโค อจจจโร ๗
 5 เตสมมิ อนุตร เอโก สีนุตรมหาสมุโท ๗ อีสินุตรสุส อนนุตรโร
 บุคนุตรโร นาม ๗ โส อีสินุตรโค อจจจโร ๗ เตสมมิ อนุตร
 เอโก สีนุตรมหาสมุโท ๗ บุคนุตรสุส อนนุตรโร เนมิบุตรโร นาม ๗
 โส บุคนุตรโค อจจจโร ๗ เตสมมิ อนุตร เอโก สีนุตรมหาสมุโท
 ๗ เนมิบุตรสุส อนนุตรโร วินคโก นาม ๗ โส เนมิบุตรโค
 10 อจจจโร ๗ เตสมมิ อนุตร เอโก สีนุตรมหาสมุโท ๗ วินคกสุส
 อนนุตรโร อสุสกณโณ นาม ๗ โส วินคกโค อจจจโร ๗ เตสมมิ
 อนุตร เอโก สีนุตรมหาสมุโท ๗ อญุพพสมุคคาตติ สีนุตรมหา-
 สมุเท สตุคปพพตา อญุปฏิปาภिया สมุคคาตติ โสปานสทิสสา หุทวา ฐิตาติ
 วุฑุติ ๗

15 วินยฐีกายมมิ² กตุลจ ปน สีนรุ ปริกขิปิตวา อสุสกณโณ
 นาม ปพพโท ปติฏฐิตโค ทํ ปริกขิปิตวา วินคโกติ เอว อญุญเยว
 อญุกโกโม อาคโคติ วทวา สาฎฐกถํ เนมิชาตกเมว อาเนติ ๗ น
 เจตุล วิจาโร กโคติ ๗

20 จตุรฎคพลาจริเบน ปน เนมิชาตกเมว อาเนทวา เอวมญุญ
 เขวามุกโกโม กถิตโค ๗ กิจจาปิ กถิตโค นามเกทมคคกโคติเขว ปเนตถ
 เกโท นาคถุเกทกโคติ ทฎฐพพนติ เอว วิจาโร กโคติ ๗

¹ชา. ก. 9/215

²สา. ที. 1/392 - 393

5 อุตมมมงคลาจริเยน ๗ เอกสูส มาตลีเหวปุตตสูส วจนตฺตา
 นามปรีวตฺตํ น โทติ ๗ เทวตา หิ มฺลภาสาสู อติปฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 ๗ มาตลีสารตี ปน ทาวคิชาภิมุขี รติ ปาเชนโต สฺทสฺสนเนมิขฺร-
 นนฺตเร มตฺตํ ปาปฺพิ ๗ โส จ โทชิสฺสฺสฺสฺสฺส ปุญฺโฐ ปฺรโต อภิมุขี
 ฐิตเ จตฺตาริ ปพฺพเต สฺทสฺสโน ๗เปา บุคฺนุชโรติ อจิจฺจิตฺวา ปจฺจโต
 อติภฺนฺเต ตโย ปพฺพเต เนมิขฺรโร ๗เปา พฺรหาติ ปฺน อจิจฺจติ ๗
 ตสมฺมา เนาว ปาพิยา โทโส อคฺติ อญฺญกฺลาบ โทโสติ ทฺวฺรพฺพนฺติ
 วุตฺตํ ๗

10 พุทฺธรฺกฺษิตาจริเยนาปิ อหิ พุทฺธรฺกฺษิตาจริโย นาม ปโหมิ ยดา-
 สภาเวน ปาพิยญฺจ อญฺญกฺลญฺจ สมิ กาคู ๗ กถํ ๗ มาตลีนา
 เนมิราชํ คเหตฺวา นรเก ทสฺสียมาเน สกฺโก เทวราชา กสมฺมา มาตลี
 จิรายตีติ ขวนเหวปุตฺตํ เปเสสิ ๗ ตโต โส ทํ รติ คเหตฺวา
 อากฺขณฺ เทวโลกาภิมุขี เปเสสิ ๗ ตโต รตฺสฺส สฺทสฺสนปพฺพตมตฺตํ
 15 ปตฺตกาเล เนมิราชา ปฺรโต จ ปจฺจโต จ โอโโลเกนฺโต เต ปพฺพเต
 ปฏฺิปาฏฺิยา หิสฺวา อิเม เก นาม ปพฺพตาคิ มาตลี ปุจฺฉิ ๗ สฺทสฺสน-
 ปพฺพโต นาม สตฺตนฺตํ ปพฺพตานํ เวมฺขฺเ ฉิตฺตปพฺพโต ๗ มาตลี สฺทสฺสน-
 โต ปญฺญาบ ปฺรโต ฉิตฺตปพฺพเต กเถนฺโต สฺทสฺสโน กรวีโก อธิษฺนุชโร
 บุคฺนุชโรติ ปฏฺิโลมโต อาท ๗ ตโต อติภฺนฺติวา อาคตปพฺพเต กเถน-
 20 โต ฉิตฺตฺวฺรานโต ปญฺญาบ ปฏฺิปาฏฺิยา กเถตุ เนมิขฺรโรติ อาหิ คาดา
 วุตฺตํ ๗ อิติ อิมินา การเณเน เนมิชาตเก ปาพิ จ วิสุทฺธิมคฺคกฺกุฏกฺกา จ
 อญฺญตฺตํ สํสฺนฺทติ สเมติ คจฺจโคทเกน ยมฺโนทกํ วิชาติ ๗ ยมฺปน
 เนมิชาตกฺกุฏกฺกายนํ สฺทสฺสโนติ อยํ มหาราช เอเตสํ สพฺพทาหิโร สฺทสฺสน-
 ปพฺพโต นามาติ อาหิ สิจฺจํ ทํ สติสมฺโมเสน สิจฺจนฺติ คเขตพฺพนฺติ
 วุตฺตํ ๗

5   เอกถ จ ยี่ วุฑฺฒิ สุตฺตสนเนมิขรวานมนตเรติ อาที ขญจ
 วุฑฺฒิ รตฺตส สุตฺตสนนพพทณฺตถกั ปคฺตกาเลติ อาที ทํ ปุโรโต รตํ
 เปเสตฺวา สีเนรํ ปรีวาเรตฺวา ฐีเต สกฺตปรีภณฺจพพทเท ทสฺเสลลิตี
 อาทีนา วิรุฑฺฒนํ น กเหตพฺพท ๗ มาตลี ที เต อปฺปคฺโต เอา
 10   ปุโรโต ฐีเต สกฺตปพฺพทเท ทสฺเสตฺวา เต อปฺปคฺตเตเนว รณฺญา ปุโรโต
 ฐีเต สกฺตปพฺพทเท ทิสฺวา ปุญฺโฐ เอามาจิกฺขิ ๗ เทน วุฑฺฒิ อีเม
 เก นาม ปพฺพทาคี ๗เปา ยานี ทฺวํ ราช ปสฺสสลิตี จ ๗ ยมฺปิ
 อหํ พุทฺธรทฺธิคาจรีโย นาม ปโหมิ ยดาสภาเวน ปาฬิยญฺจ อญฺจกณฺญ
 สมํ กาคฺคฺนุติ วตฺวา ยมฺปน เนมิชาตกญฺจกถายํ ๗เปา สติสมฺโมเสน
 15   ลิตฺติขฺนุติ วจฺนํ ๗ ทพฺพคฺคํ ยตี เทส ปาฬิยญฺจกถาโย สมา กาคฺคํ
 สกฺโลกี กสฺมา ปาฬิยา สมํ เนมิชาตกญฺจกถํ น กโรตี ๗ อโห
 อยฺยคฺตเมเวตํ ยํ อคฺคคฺคํกํสนํ กถฺวา ทพฺพนุรํ อกรณฺนุติ ๗ ปาฬิยญฺจกถาส
 ๒๐   ปน สพฺพอญฺจกถาโต ปาฬิเยว พลวตี โหตี ๗ อญฺจกถาส จ ยา
 ปาฬิยา น วิรุฑฺฒนติ เนมิชาตกญฺจกถา วิย สาปปี พลวตี ๗ กิญฺจาปปี
 ๒๕   ยา ปาฬิยา วิรุฑฺฆา ตา พทฺธา โหนฺติ ๗ ยดา ปน เอโกปปี จนฺโท
 พฺพหิ นกฺขตฺตตารกาที พลวโร โหตี ตเถกาปปี สา พฺพหิ วิรุฑฺฆญฺจกถาที
 พลวตรา โหตี ปาฬิยา อวิรุฑฺฆนโต ๗ อญฺจกถานํ ปน อญฺจกณฺญวิรุฑฺฆตฺตา
 พฺพชฺชาโน โหตี ปรีภณฺจพพทกถโม สงฺขฺชฺยานํ กโม วิย กจฺจาณสมฺมิญฺหิ
 อกฺโขภินิ พินฺนุ อพฺพทํ นีรพฺพทํ อหํ อพฺพํ อญฺจํ โสคฺคฺนุติกํ อปฺปลํ
 ๓๐   กฺมทํ ปพฺมํ ปุณฺนุทรีกํ กถานํ มหากถานํ อสงฺเขยฺยขฺนุติ เอาวํ สงฺขฺชฺยาณโม
 วุฑฺฒิโต ๗ โส เสยฺยถาปปี ภิกฺขุ วีสฺติชารโก โกสลโก ทิลวาโท ทโต
 ปรีโส วสฺสสคฺคสทสฺสสสฺส วสฺสสคฺคสทสฺสสสฺส อจฺจเยน เอกเมกํ ทิลํ อพฺพชเรยฺย
 ๓๕   ชปีปคฺคํ โข โส ภิกฺขุ วีสฺติชารโก โกสลโก ทิลวาโท อิมินา อปฺปกฺกเมน
 ปรีกฺขยํ ปรียาทานํ กจฺจเยยฺย น เทวโก อพฺพโท นีรโย เสยฺยถาปปี ภิกฺขุ
 ๔๐   วีสฺติ อพฺพททา นีรยา เอาเมโก นีรพฺพโท นีรโย ๗ อพฺพโท ๗

อฏโฏ ๗ อหโห ๗ กุญโท ๗ โสคนฐิโก ๗ ออุปโล ๗ ปุณฺทริโก
 ๗ เสบยถาปี นาม ภิกขุ วิสตี ปุณฺทริกา นิรยา เอวเมโก
 ปทุโม นิรโยตี อิมาย โกกาลิกสุตฺตปาฬิยา^๑ วิรุชฺชนตี ๗ ตตฺถ ทิ เอว
 ๕ ๗ ทนฺเตน ภควตา อพฺพทํ นิรพฺพทํ อพฺทํ อฏฺฐํ อหํ กุญฺทํ โสคนฺธิกํ ออุปปลํ
 ปุณฺทริกํ ปทุมนฺติ เอวํ สงฺขยาถโม วุตฺโต ๗ เตน สหฺทนีติยํ วุตฺตํ

10
 อกฺโขธิณี จ พินฺทุ จ อพฺพทณฺจ นิรพฺพทํ
 อหํ อพฺพญเจว อฏฺฐณฺจ สฺคนฺธิกํ
 ออุปปลํ กุญฺทญฺเจว ปทุมนฺจ ปุณฺทริกํ
 กถานํ มหากถานํ อสงฺเขยฺยนตี ภาสีโต
 กโม กจฺจายเน เอโส ปาฬิยา โส วิรุชฺชนตี
 ปาฬิยนฺตํ กโม เอวํ เวทิตฺตํ นิรพฺพทํ
 อพฺทํ อฏฺฐาทํ กุญฺทญฺจ สฺคนฺธิกํ
 ออุปปลํ ปุณฺทริกณฺจ ปทุมนฺติ ชิโนหฺรวิตี ๗

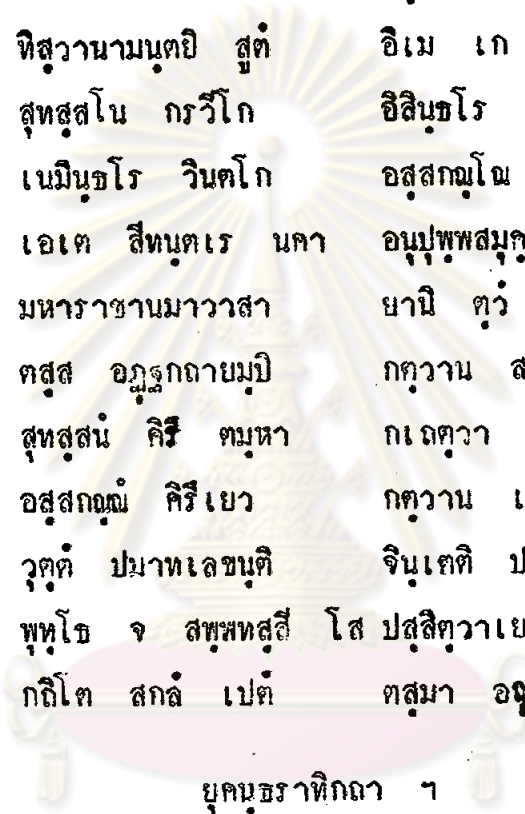
15
 ตสฺมา ยํ ปาฬิยา น วิรุชฺชนตี ตเถว คเหตฺตพฺทํ ปาฬิยา วิย
 ตํ สมานตาย ตสฺส สารโต ปจฺเจตฺตพฺทตา ๗ ปาฬินโยเยว ทิ สारโต
 ปจฺเจตฺตพฺท ๗ สหฺทนีติยมิ ปาฬินโยเยว สारโต ปจฺเจตฺตพฺท
 สพฺพณฺจพฺทชฺช สอนฺญาตพฺพณฺจตาฬิภาวาทโตตี วุตฺตํ ๗ โลกที่ป กสาเรปี
 วิรุทฺทฏฺฐกถาสฺ วุตฺตนยํ ทสฺเสตฺวา สากฺขณฺถํ เนมิชาตกเมว สारโต
 ปจฺเจตฺตพฺพตี อิมมตฺถํ ทสฺเสนฺเตน อิทํ วุตฺตํ

20
 อญฺญสฺส ปน ฐาเนสฺส อญฺโญเยว อนุกฺกโม
 อาคโต ตํ วิมฺลิตฺวา คณฺเหยฺย ปณฺติโต นโร ๗

^๑ช. สุต. 25/460 - 461

	กถา	ที	ภควา	อาห	สหุทหสุสี่	คถาคโต
	ปริสมชฺเช	นิสินโน			ชาตเก	เนมินามเก ๗
	สหสุสยฺยุคฺติ	หยวาทิ			ทิพฺพยานมชฺชิวฺริโต	
	ยายมาโน	มหาราชา			อหฺทา	สีหนฺตเร นเค
5	ทิสฺวานามนฺตปิ	สุคฺติ			อิม	เก นาม ปพฺพตา ๗
	สุทฺตฺสโน	กรวีโก			อิสินฺชโร	ยฺคนฺชโร
	เนมินฺชโร	วินคโก			อสุสกณฺโณ	คิริพฺรหา
	เอเต	สีหนฺตเร	นคา		อนุปฺพสมฺมกฺกตา	
	มหาราชา	นมาววาสา			ยานิ	คฺวํ ราช ปสฺสสีติ ๗
10	คฺตฺส	อฏฺฐกถายมฺปิ			กถฺวาน	สหุทฺทาทิรํ
	สุทฺตฺสนํ	คิริ	ตมฺทา		กถฺวา	ปฏฺิปาฏฺิยา
	อสุสกณฺณํ	คิริ	เยว		กถฺวาน	เมรฺุสนฺตํ
	วฺคฺคํ	ปมาท	เลชนฺติ		จินฺเตติ	ปฏฺิติโต นโร
	พฺุชฺโ	จ	สหุทฺทสุสี่	โส	ปสฺสสีตฺวา	เยว จกฺขฺนา
15	กถิโต	สกลํ	เปตํ		ตสฺมา	อญฺญํ น โหติ
					นาคิ	๗
					ยฺคนฺชรา	ทิกถา ๗

 ศูนย์วิจัยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(หิมวันตคาถาปพทกถา)

อิทานิ ปพทตาทิการโต อญฺเญปิ หิมวันตาทโย ปพทตา วฺจฺจุนเต

๗ วินยฏฺฐกถาทิสฺ¹ ที

โยชนานัน	สถาบุจโจ	นิมวา	ปญจ	ปพฺพโต
โยชนานัน	สหสฺसानิ	คฺฉิ	อาบตฺวิทฺถโต	
จตุรราสี	คฺฉิสหสฺเสหิ	กุญฺเฆหิ	ปฏิมญฺหิ	โตคฺฉิ

วฺคฺตํ ๗

- 5 อฏฺฐกนิปาตงฺกฺขตฺตฺรฏฺฐกถายนฺตุ¹ คฺฉิสหสฺสโยชนปฺปมาเฆ นิมวา
 ปคฺฉิฏฺฐิโต อุกฺกเพเชน ปญฺจโยชนสฺสีโก จตุรราสีคฺฉิฏฺฐสหสฺสปฏิมญฺหิโตคฺฉิ จ² อโนทฺตฺโต
 สหสฺสสนฺภูฏฺฐิ จิตฺตฺรฏฺฐิ กาทฺตฺรฏฺฐิ คณฺฆมาทฺนฏฺฐิ เกลสาสฏฺฐนฺตุคฺฉิ อิมฺเหหิ ปญฺจจฺหิ
 ปพฺพเทหิ ปริกฺขิตฺตฺโต ๗ คตฺถ สหสฺสสนฺภูฏฺฐิ โสวณฺณมฺมยํ ทฺวิโยชนสทฺตฺตฺเพชฺ
 อนุโตวจฺกํ กามฺมุขสณฺณฐานํ ทเมว สรํ ปฏฺิจฺจนาเทคฺจวา ฐิตฺติ ๗ จิตฺตฺรฏฺฐิ
 10 สทฺพรทณฺมยํ กาทฺตฺรฏฺฐิ อญฺจนมฺมยํ คณฺฆมาทฺนฏฺฐิ สาณฺมยํ อพฺภนฺตเร มุคฺคควณฺณํ
 มฺลคฺคฺนฺโฆ สวารคฺคฺนฺโฆ เณคฺคฺคฺนฺโฆ ทจคฺคฺนฺโฆ ปปฏฺิกคฺนฺโฆ รสคฺคฺนฺโฆ ปตฺต-
 คฺนฺโฆ ปฺปฺพคฺนฺโฆ ผลคฺนฺโฆ คณฺฆคฺนฺโฆคฺฉิ อิมฺเหหิ ทสฺหิ คณฺฆเหหิ อุตฺตฺสนฺนํ
 นานปฺปการโอสฺสสณฺณนฺนํ วรํ กาทฺตฺรฏฺฐิ อปฺสทฺทิวเส อาทิตฺตฺตฺมิว อญฺคฺวารํ
 ชลนฺตํ คฺฉิฏฺฐิตฺติ ๗ เกลสาสฏฺฐิ รชทณฺมยํ ๗ สทฺพทานิ สหสฺสสเนน สมานุทฺ-
 15 เพชฺสณฺณฐานานิ ทเมว สรํ ปฏฺิจฺจนาเทคฺจวา ฐิตานิ ๗ ทานิ สทฺพทานิ
 เทวตานุภาเวน นาคานุภาเวน จ วสนฺตฺตฺติ จ วฺคฺตํ ๗ ทถา มชฺชิม-
 ปณฺณาสเก ปฺปคฺฉิยสฺสคฺคฺตฺรฏฺฐกถาย³ ๗

คณฺฆมาทฺนฏฺฐนฺปเนตฺถ วิเสสโต คตฺถ คตฺถ วณฺณิตฺติ ๗ ทถา
 ทิ สุตฺตฺตฺนิปาเท ชคฺคฺคฺวิสาณสฺสคฺคฺทวณฺณนาย⁴ คณฺฆมาทฺโน นาม นิมวาหิ

¹ม. ป. 3/273 -274

²สา. ที. 1/395

³ป. ส. 3/33

⁴ป. โข. 1/81 - 82

จุฬากาฬปพฤกข์ มหากาฬปพฤกข์ นาคปสิเวฏฐัน จันทคพุกข์ สุริยคพุกข์ สุวณฺณปัสสั
 นิมวณฺณปพฤกคฺคิ สกฺต ปพฤกเถ อติถุณฺม โหติ ฯ กตฺถ นนฺทมุลกั นาม
 ปพฤกาว์ ปุจฺเจกพฺพชฺชานั วสโนกาโส ฯ กิสฺโส จ กุหาโย สุวณฺณกุหา
 มณิกุหา รชคกุหาตี ฯ กตฺถ มณิกุหาหฺวาเร มณฺฐสโก นาม รุกฺโข
 5 โยชนั อุกฺกุเพเชน โยชนั วิฑฺดาเรน โส ยตฺตกาณิ อุกฺเก วา ถเล
 วา ปุပ္ฺพานิ สพฺพานิ ปุပ္ฺปติ วิเสเสน ปุจฺเจกพฺพชฺชาคฺคณทิวเส ฯ กสฺส
 ปุโรโต รตนมาโพ โหติ ฯ กตฺถ สมฺมชฺชุนวาโต กจฺวรํ ฉชฺุเทติ ฯ
 สมกฺรณวาโต สพฺพรตณมยั วาลิกั สมั กโรติ ฯ สิญฺจนกวาโต
 10 อณฺเฑกฺกมฺหโต อาเนทฺวา อุกฺกั สิญฺจติ ฯ สุกฺคณชฺชกฺรณวาโต นิมวณฺโต
 สพฺเพสั คณฺชรุกฺชานั คณฺเช อาเนติ ฯ โอจिनกวาโต ปุပ္ฺพานิ
 โอจินิทฺวา ปชฺเชติ ฯ สนฺนรณวาโต สพฺพกฺถ สนฺนรติ ฯ สทา ปญฺญกฺคา-
 เนว เจกฺถ อาสนานิ โหนฺติ เยสุ ปุจฺเจกพฺพชฺชุปฺปาททิวเส อูโปสถทิวเส
 9 สพฺพปุจฺเจกพฺพชฺชา สนฺนิปิติตฺวา นิสีหนฺติ ฯ อยั ปกฺติ ฯ อภิ-
 สมพฺพชฺชปุจฺเจกพฺพชฺชอ คตฺถ คณฺตุวา ปญฺญกฺคาสเน นิสีหติ ฯ กโต สเจ
 15 คสฺมิ กาเด อญฺญेषิ ปุจฺเจกพฺพชฺชา สัวิชฺชนฺติ เทปิ ตั ชนฺถ สนฺนิปิติตฺวา
 ปญฺญกฺคาสเน นิสีหนฺติ นิสีหิตฺวา จ กิญฺจิทฺเว สฺมาปฺตฺตี สฺมาปฺชฺชิตฺวา
 วฏฺฐหนฺติ ฯ กโต สงฺฆกฺเถโร อชฺชนาคคั ปุจฺเจกพฺพชฺช สพฺเพสั อญฺ-
 โมพนกฺถาย กถมชฺชิตฺคณฺติ กมฺมฏฺฐานั ปุจฺจติ ฯ คทาปิ โส คเมว
 20 อจฺจโน อุทานั พฺยากรณคฺคากั ภาสตีติ วุคฺคั ฯ คถา ปุจฺเจกพฺพชฺชา-
 ปทานฏฺฐกฺถาทีสุ ฯ

โก ปเนส คณฺชมาทโนติ ยั สนฺชาย สมภวณฺนารกฺคิ โพธิ-
 สคฺคิ อูปมาย วณฺณเพนฺเตน สณฺชยณฺนารกฺคเณ สารีปฺตฺตฺถเถเรน

ยถาปิ นิมวา พุทฺธเม ปพฺพโต คณฺชมาทโนติ

สมุทราชกเถ¹ วุฑุฑ ๗ ยญจ สนุชราย เสน่ วญญเนนเคน สญชยมหา-
ราเชน

หิมวา ยถา คนุชโร ปพพโต คนุชมาทโนติ

5 มหาราชปพเพ² วุฑุฑ ๗ โส อีธาธิปเปโต ๗ โส หิ หิมวญคปพพทสสุ
ญญโต ทสสุ ปาทโต ปญจโชนสทานิ อติกกมม ปตตพโต ๗
ยญจ สนุชราย เจศรวาธาหิ ปพพโต คนุชมาทโนติ วญญเวสพพพาหิ³
วุฑุฑ ๗ น โส อีธาธิปเปโต ๗ อญญเวย เหส วญญวารโต
ยวา วญญคปพพทกญจนิ ทาว ปญนรสโยชนโน มคโค เอตถนุคเร ปตตพโต
๗

10 จตทนุชชาตกาวญญนายญ⁴ เวพูนมปน ปริกขิปิตวา สตุต ปพพทา
ฐิตา ๗ เตส ปาหิรนุคโต ปญจราย ปญโม จุพกาทปพพโต นาม ทุติโย
มหาภาทปพพโต นาม ๗ คโต อุทกปสสุสพพโต นาม ๗ คโต จนุ-
ปสสุสพพโต นาม ๗ คโต สूरียปสสุสพพโต นาม ๗ คโต มณิปสสุ-
สพพโต นาม ๗ สตุคโม สุวณณปสสุสพพโต นาม ๗ โส อุพเพชโต

15 สตุคโยชนนิโก จตทนุคทหิ ปริกขิปิตวา ปตตสสุ มุชวญญิ วิย ฐิต ๗
ทสสุ อพุนนุคทริมปสสุ สุวณณวณณ ๗ คโต นิกุชเนเคน โอกาเสน จตทนุค-
ทโท สมุคคตพาลสุริโย วิย โหติ ๗ พาหิรปพพเตสุ ปน เอโก
อุพเพชโต ฉโยชนานิ เอโก ปญจ เอโก จตุตทริ เอโก ฐิติ เอโก

---

¹ฐ. ชา. 27/501
²ฐ. ชา. 28/442
³ฐ. ชา. 28/393
⁴ฐ. ก. 7/228 - 229

เทว เอโก โยชนนุติ ฉททนต์ทนต์ ปริกชิปิตวา ฐิตา สตุท ปพพทา
วุกุตา ๑ ทถา วินยฎีกาที่สุ¹ ๑

5

คตถ เวฬุวนนุติ ฉททนต์ทนต์โคคช เวฬุวน ๑ คตถิ สตุเพส
วนานี พาทิรนต์ โทติ ๑ ทาปี ปน วนานี อูปริ ฉททนต์ททาทิการ
อาวีภวิสุสนุติ ๑

10

มุลปณณาสเก ปน อนงคณสุตทวณณาย² ราชคเห วิทรามิ
คิริพเพเทสิ ราชคหนุติ ทสส นกรสส นามิ ๑ สมมุตโต ปน คิริปริก-
เขเปน วโช วย สณฐิตตทา คิริพพชนุติ วุจจตีติ วุกุติ ๑ ทฎ-
ฎีกษณญ คิซณญญปญหาวิสิคิลิเวการเวปุลลปพททานัน วเสน สมมุตโต คิริปริก-
เขเปนาติ วุกุติ ๑ สุตตนิปาเต ปพพชราสุตทวณณายมปิ³ คตถิ
ปญหวคิซณญญเวการวิสิคิลิเวปุลลนามกานัน ปญจนัน คิรินัน มชฺเช วย ฐิต
ทสฺมา คิริพพชนุติ วุจจตีติ วุกุติ ๑

อฏฐิสณญยสุคฺเทปี⁴

15

โส โช ปนาย อุกุชาโต เวปุลโล ปพพโต มหา
อุกุทโร คิซณญญสฺส มคชานัน คิริพเพติ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹สา. ที. 1/399 - 400

²ป. ส. 1/208

³ป. โช. 2/223

⁴ส. น. 16/220

วุกุ่ ๑ ทพภูฏกถายญจ¹ มคฆานัน คิริพิพเชติ มคชรภูฏฐสส คิริพิพเช
 คิริปริกฺเขเป ฐิโตติ อคฺโคติ วุกุ่ ๑ ทพภูฏกถายญจ คิริปริกฺเขเปติ
 ปญฺจหิ คิริหิ ปริกฺขิตฺตคฺคา คิริปริกฺเขเปติ ลทฺธนาเม ราชคฺเคติ วุกุ่ ๑

๕   ตคฺค เวปุลฺลสฺส ปพฺพตฺสส กคฺคสนฺนสฺส ภควโต กกาลเ ปาจัน-
 วิสเฑว สมนฺญา อหฺปาหิ ๑ มนุสฺसानัน ทิวราเฑว สมนฺญา ๑
 เตะ คั ปพฺพตฺ คคฺเคน อโรหนฺติ คคฺเคน อโรหนฺติ ๑ โกณาคมน-
 กาลเ เวปุลฺลสฺส วงฺกโตเฑว สมนฺญา ๑ มนุสฺसानัน โรหิตฺตสฺสา-
 เฑว สมนฺญา ๑ เตะ คั ปพฺพตฺ คีเเหน อโรหนฺติ คีเเหน อโรหนฺติ
 ๑ กคฺคสฺสพฺพทฺธกกาลเ เวปุลฺลสฺส สุปฺปิสเฑว สมนฺญา ๑ มนุสฺसानัน
 ๑๐   อปฺปิยาเฑว^๒ สมนฺญา ๑ เตะ คั ปพฺพตฺ ทฺวิเเหน อโรหนฺติ ทฺวิเเหน
 อโรหนฺติ ๑ อมฺหากัน ภควโต กกาลเ เวปุลฺลสฺส เวปุลฺโลเฑว
 สมนฺญา ๑ มนุสฺसानัน มาคคกาทเฑว สมนฺญา ๑ เตะ เวปุลฺลัน มุหฺตฺเตน
 อโรหนฺติ มุหฺตฺเตน อโรหนฺติ ๑ เตะน ภควา เวปุลฺลปพฺพตฺสคฺเค^๓
 ๑๕   ภคฺคปฺพหฺ พิกฺขเว อิมสฺส เวปุลฺลสฺส ปพฺพตฺสส ปาจันวิสเฑว สมนฺญา
 อหฺปาหิตฺติ อาหิณา นเยน วคฺคตเมวคฺคณัน วคฺคา ปุณฺหา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹สา. ป. 2/200

²ล. นิ. 16/226 ใ้ว่า สุปฺปิยาเฑว ซึ่งเ็นค้ำที่ไ้ค้ความค้ค้ว่า
 อปฺปิยาเฑว แต่ในคัมภีร์ไบเลานทัง 5 ฉบัปที่ใ้วิจัยและสอบข่าระใ้ว่า อปฺปิยาเฑว
 ทรวงกันหมคจิงไ้ใ้ค้ำนี้

³ล. นิ. 16/227

ปราจีนวโส ทิวราน์   โรหิตสูสานัน วังโกโต
อปปียานัน สุปัสสาสี   มากชานญจ เวปุลโลติ

5   ททฏฐกถายญจ¹ จตุเหน อาโรหนทีติ อิทํ ถามมชฺฉิเม สนนาย วุตฺตํ ๗
ตีเหน อาโรหนทีติ เอตฺตวาทา กิร ทฺวินนํ พุทฺธานัน อนฺตเร โยชนัน
ปฺรวิ อุตฺตสนฺนา ๗ โส ปพฺพโต ติโยชนพฺเพโธ ชาโคติ วุตฺตํ ๗
เอวํ เวปุลฺลปพฺพตฺตฺเต เวปุลฺลปพฺพตฺตฺเสว ปมาณญฺเจว นามปรีวตฺตณญฺจ
ทสฺสีติ ๗ นานฺญญฺสํ อยญฺจ เวปุลฺลปพฺพโต ๗ โย โส เจตฺตราชฺฐิ
วังกตปพฺพตคามิมกฺกมาจิกฺขณฺเตนึ

อด ทกฺขสี ภทฺทเนเต   เวปุลฺลํ นาม ปพฺพตฺตฺติ

10   วุตฺโต ๗ คโค อญฺโญติ เวทิตฺพฺโโท ๗

          อิสีคิลิสฺสุตฺเต² ปน ภูตปฺพทํ ภิกฺขเว ปญฺจ ปจฺเจกพฺพทฺตฺตฺตานึ
อิมสฺสึมิ อีสีคิลิสฺสึมิ ปพฺพเต จิรณิวาสิโน อหฺลํ ๗ เต อิมํ ปพฺพทํ
ปวิสนฺตา ทิสฺสนฺติ ๗ ปวิฏฺฐา น ทิสฺสนฺติ ๗ ตเมนนํ มนฺุสฺสา
ทิสฺสา เอวมาหฺลํ อปฺปํ ปพฺพโต อิมํ อีสี คิลีติ ๗ อีสีคิลิ อีสีคิลิ-
15   เทวว สมณฺญา อฺทปาทีติ วุตฺตํ ๗

          ททฏฐกถายญจ³ ปวิสนฺตา ทิสฺสนฺติ ปวิฏฺฐา น ทิสฺสนฺติ ยถา-
ธวสฺสูกฺกฺฐาเน ปิณฺฑพาย จริตฺวา กตภกฺตทิจฺจว อากนฺตฺวา เจตฺตियคฺคพฺเพ

¹สา. ป. 2/201 - 202

²ม. อ. 14/175 - 176

³ป. ส. 3/536 - 537 (ใน สา. ที. 2/175 กัม)

5 ยมกิมหาทวาร วิวรรณตา วย ทํ ปพพคฺ ทเวธา กทฺวา อนุโต ปวีสิ-
 ทฺวา รัตติฏฺฐานทิวารานานิ มาเปทฺวา ทตฺถ วสิสุ ๑ ทสฺมา เอว-
 มาท ๑ ททา ปน เต ทตฺถ วสิสุ ๑ อตีเต กิร อนุปฺปนฺเน
 ทตาคเต พารามสี อุปฺปิสฺสาย เอกสมฺมิ คามเก เอกา กุลชิตฺตา เขตฺถํ
 รกฺขมานา เอกสฺส ปจฺเจกสมฺพทฺขสฺส ปญฺจหิ ลาสฺสเคหิ สหฺมึ เอกํ
 ปทฺมปฺปณฺํ ททฺวา ปญฺจปฺตฺตสฺตานิ ปตฺตเดสิ ๑ ทสฺมีเยว จ ชเว ปญฺจ-
 สกํ นิคฺคทฺธกา มรฺรํสํ ททฺวา เอตฺติสฺสา ปตฺตตา ภเวยฺยามาติ ปตฺตปฺปิสฺ
 ๑ สว ยาวทายุกํ ฐทฺวา จวิทฺวา เทวโลเก นิตฺพทฺตา ๑
 คโต จฺตา ชาตสฺสเว ปทฺมคพฺเภ นิตฺพทฺติ ๑ คเมโก ทาปฺโส ทิสฺวา
 10 ปฏฺิซคฺคิ ๑ ทสฺสา วิจฺรนฺติยา ปาทฺทฺธาเว ภูมิตฺโต ปทฺมานิ อฏฺฐนฺนุติ ๑
 เอโก วนฺจโรโก ทิสฺวา พารามสิรญฺญเญ อารโจะสิ ๑ ราชา ทํ
 อานेतฺวา อคฺคฺมเหสิ อกาสิ ๑ ทสฺสา คพฺโภ สนฺนฺราสี ๑ มหา-
 ปทฺมกฺมาโร มาตฺตูกฺจฺฉิยํ วสิ ๑ เสสา คพฺภมลํ นิสฺสาย นิตฺพทฺตา ๑
 เต วยปฺตฺตคา อฺยฺยาเน ปทฺมสเว กิฬฺนฺตา เอเกกสมฺมิ ปทฺเม นิสฺสิทฺติวา
 15 ขยวํ ปฏฺฐเปทฺวา ปจฺเจกโพธิญฺจณํ นิตฺพทฺตปฺปิสฺ ๑ อปํ เตสํ พฺยทฺรณ-
 คาทา อโหสิ

สโรรฺหํ ปทฺมํ ปลาสจฺจิตรํ สมฺปฺปณฺิตํ ฅมรคณานุจฺฉณํ
 อนิจฺจตฺตายฺเปตํ ทิสฺวา วิทฺติวา เอโก จเร ชคฺคฺวิสาณญฺโปกิ

20 ทสฺมี กาเล เต ทตฺถ วสิสุ ๑ ททา จสฺส ปพพทสฺส อีสฺสิคฺลิตฺติ สมณฺญา
 อฺทปาทีติ วุตฺตํ ๑
 เสลวคฺเค¹ ปน คิซฺชฏฺโฏ เวภาโร เวปฺลฺโล อีสฺสิคฺลิตฺติ ปณฺทโว

¹อ. ป. /172 - 173

ทิมวา ฅนุฆมาทโน เกลาโส จิตุกกุโฏ สุหสฺสโน กภาพุโฏ ติกุโฏ
 วิชฺโฒ วงฺโก จาติ จุทฺทส ปุทฺททวิเสสา วุคฺคา ๗ ตตฺถ อาทีโต
 เอกาทส ปุทฺททา วุคฺคา ๗ อนุเต ปน คีสุ ยสฺส ทีณิ ภูฏานิ โส
 คิกุโฏ นาม เอโก ปุทฺททวิเสโส ๗ อาทิจฺจกมนวิโรเชน วิรุทฺธํ ฅายทีติ
 5 วิชฺโฒ เอโก ปุทฺททวิเสโส ยํ สนุชฅาย ๓โต ฆนปฺรวิ ภูณิฑิตฺวา
 อุมฺมงฺเคน สฏฺฐิโยชฅานานิ ฅนุทฺวา วิชฺฅํ นาม ติรจฺจนานปุทฺททํ ปทฺริทฺวาติ
 วุคฺทํ ภูณิฑิตาย วงฺโก นาม เอโก ปุทฺททวิเสโส ๗ วงฺกโตคิปี
 อิมสฺเสว นามํ ๗ เตน วุคฺทํ ชาติเก¹ วงฺเก วสตุ ปุทฺทเตติ
 วงฺกํ ฅจฺฉานมิ ปุทฺททนฺติ จ ๗ จริยาปีฎฺเเก² ทุเร วงฺกตปุทฺทโตติ
 10 วุคฺทํ ๗ อคฺคควํสาจริเยฅานานิ วงฺกตปุทฺทโตติ วคฺททฺเพ สุชฺจุจาวณคฺคฺติ
 นิรุคฺคฺตินเยน มชฺุฅเณ อนิมิตฺตํ ฅการารามํ กทฺวา วงฺกตปุทฺทโตติ วุคฺทํ ๗
 อถ วา วงฺโกเชว วงฺกตา ๗ ยถา เทโว เอว เทวตา ๗ ยถา
 จ ทิสสา เอว ทิสตาคิ เอวํ ๓าปจฺจุยวเสน วงฺกตา จ โส ปุทฺทโต
 จาติ วงฺกตปุทฺทโตติ วุคฺทํ ๗ มชฺุฅเณ รสฺสวเสน เจตํ ฏฺฐุทฺทํ ๗
 15 อถ วา วงฺกํ อสฺส สณฺฐานํ อตฺถีติ วงฺกโตติ ๗ มนฺตุอฺคฺเต ๓ปฺ-
 ปจฺจุโย ๗ ยถา ปุทฺททสฺส อตฺถีติ ปุทฺทโตติ ๗ เอวํ วงฺกโต จ
 โส ปุทฺทโต จาติ วงฺกตปุทฺทโตติ ๗ ภูวาทิกเณ จ สมาสคคานามมชฺุฅเณ
 เว โต จ นีปตฺนฺติ ฐาเน ๗ สมาสคคานํ นามานํ มชฺุฅเณ เวกาโร
 จ ๓กาโร จ นีปตฺนฺติ ฐาเน ๗ ภูฏฺฐิเวปฺรมา ๓รา ๗ ภูทฺธิ
 20 วงฺกตปุทฺทโต อตฺถิอฺคฺเต สกตฺเต วา ๓กาโร ฏฺฐุทฺทโทติ สมาสกปฺเป
 จ วทฺวา ปุทฺททาทิโต โต ๗ ปุทฺททิจฺเจวมาทิตโต โต ปจฺจุโย โทติ

¹คือ เวสฺสสนฺตรชาติก

²ฐ. จ. 33/562

วฤตทฤตา สาธุณี ปัสสูติ อตุโถ มุชชติ ฯ

5 ชาติกาจวิเยนาปี สาธุปพเทติ ปัสสูสกกปพเทเต สิมพลิวัน
อตุถิติ เถทวราชากวณณายัน วตุวา สาธุปพทนต์ิ มิสสูสกกปพทนต์ิ เวส-
สบุตรชากกวณณายัน วตุกั ฯ มิสสูสกกเว จेतถ ปัสสูปาสานัน มิสสูสกกาย
สพทติ ฯ เทเนว อโปสถกขมูรกกถาย¹ ทิวโธ ปพทโท สุตฺทปัสสูปพทโท
สุตฺทปาสานปพทโท อุกยมิสสูสโกติ วตุกั ฯ หิงกุตปพทนต์ิ มลิกปพทนต์ิ
เทว ปน ปพททวิเสสชาติ เวทิตพพาทิ ฯ

หิมวณุกาที่ปพททกถา ฯ

(จกถวาทปพททกถา)

10 จกถวาทปพทโท ปน เทวอสีติโยชนสทสูสานิ อุกเท อชฺโฒ-
คาศฺโท ทตุทกเมว จ อุกคโต โทติ ฯ วตุกณฺหิ อฏฺฐกถาส²

เทวอสีติสทสูสานิ อชฺโฒคาศฺโท มหณฺณเว
อจฺจุคคโต ทาวเทว จกถวาทสิจฺจุโย
ปริกฺขิปิตฺวา ทัง สพฺพัง โลกธาคุมยํ วฺฐิตฺติ ฯ

15 ทฏฺฐิกาทิสฺส จ จกถวาทสิจฺจุโยทิจิ จกถวาทปพทโท ฯ ปริกฺ-
ขิปิตฺวา ทัง สพฺพัง โลกธาคุมยํ วฺฐิตฺติ เทวฺฐรา วตุกั สพฺพมปิ ทัง ปริกฺ

¹ส. ปา. 3/116

²ส. ปา. 1/126

- ชิวิตวา จกกวาสลิจุจโย ปติฏฐิตอ อัม เอกา โลกชาตุ นามาติ อตุโถ
 ๗ มกาโร ปทสนธิวเสน อากโต ๗ ตัง สหฺมํ โลกชาตุํ ปริกฺข-
- ชิวิตวา อัม จกกวาสลิจุจโย ฐิตติ เอวเมตถ สมฺพนฺธิ วทฺตติ ๗
 เอวํ วุคฺคโตปิ จกกวาสปพฺพโต โลกชาตุเยวาทิ เวทิตพฺพนฺธิ วุคฺคํ ๗
- 5 มชฺชเณ สินเนฏฺฐานํ ปน วชฺเชทฺวา เอเกกิสฺสํ ทิสายํ ปญฺจลกฺขํ ปญฺจ-
 นหฺมํ นวสหฺสํ สกฺกสฺสํ ปญฺจวิสฺติ จ โยชนานิ โทนฺตํติ ทฏฺฐนฺทํ ๗
 เตน วุคฺคํ โลกํที่ปกฺสาเว สินเนว วชฺเชทฺวา จกกวาสสฺส อพฺพนภาคํ
 ปญฺจสทฺสสหฺสฺยานิ เอณฺนสฏฺฐิสหฺสฺยานิ สกฺกสฺทานิ ปญฺจวิสฺติ จ โยชนานิติ ๗
- 10 ทสฺมา ทฺวิสุ ทฺวิสุ ทิสาสฺส ยถาวุคฺคโตโยชนปฺปมํ เอกโต กถฺวา เอกา-
 หสฺสอฺกฺขานิ เอณฺนวิสฺติสหฺสฺยานิ จตุสฺสํ ปญฺญาสญฺจ โยชนานิ ๗ ทานิ
 สินเนฏฺฐานโยชนเนทํ สหฺมํ ทฺวาทสฺสอฺกฺขานิ ทิสหฺสฺสํ จตุสฺสํ ปญฺญาสญฺจ
 โยชนานิ ๗ ตัง จกกวาสปพฺพตพฺพนฺทรปฺปสฺสสฺส อชฺชกปฺปมํ โทติ ๗
 ปริกฺขเฆปโต ฉตฺตีสลฺกฺขานิ เอณฺนหฺมํ ทิสํ ปญฺญาสญฺจ โยชนานิ ๗
 ยถาวุคฺคตอชฺชกปฺปมณฺญเจว จกกวาสปพฺพตฏฺฐานญฺจ เอกโต กถฺวา ทฺวาทส-
- 15 ลกฺขานิ ปญฺจาสิทิสหฺสฺยานิ จตุสฺสํ ปญฺญาสญฺจ โยชนานิ ๗ ตัง จกกวาส-
 ปพฺพตพาทิรปฺปสฺสสฺส อชฺชกปฺปมํ ๗ ปริกฺขเฆปโต อชฺชตีสลฺกฺขานิ ฉปฺ-
 ปญฺญาสํ สหฺสฺยานิ ทิสํ ปญฺญาสญฺจ โยชนานิติ ๗
- ฉิตฺติ จกกวาสทฺปนฺนํ ปพฺพตนิทฺเทโส นาม ทฺตํโย กญฺโต ๗

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(ศศิโย กงโท)

(สมุทหกถา)

5 สมุทโท ปน สีทาสีทวเสณ หุวิโซ โหติ ๑ ทถถ สีสสมุทโท
 อฏฐกถาทีสุ วุฑฺฒนเบน เวทิตุโท ๑ อฏฐกถาจริเบน นี อหุทา
 สีสนุทธเร นเคติ เขตตสฺสทถถ วุฑฺฒนเบน ตสฺมิ กิร มหาสมุทเท อหฺกั
 สฺซุมิ โมรปคฺตมกฺกมฺปิ ปติคฺคํ ปติฏฐาตุํ น สกโกติ สีทเทว ตสฺมา โส
 สีสมหาสมุทโทติ วุจฺจตีติ วทฺวา สฺทสฺสโน กรวิโกติ เขตตสฺสทถถวณฺณายํ
 อภินฺณเณี เตสฺส อนฺตเร เอโก สีสนุทธรมหาสมุทโทติ อาทินา สกฺทวิโซ
 สีสสมุทโท ทสฺสิโต ๑

10 ชนฺชกวกฺเค ชชฺชนึยวคฺคกฺกึกายนฺนุคฺคํ บุคฺคนฺทรปพฺพทาทินิ อนฺตเร
 สมุททา สีสนุทธรมุททา นาม ๑ ทถถ กิร วาโต น วายติ ทถถ
 ยํ กิณฺณจฺฉิ สีสนุทธรมทึยํ ปติคฺคํ วิย สีทเทว ตสฺมา คํ ปรีวาเรทฺวา
 ฐิตา บุคฺคนฺทรทโย สีทปพฺพทาทา นาม ๑ คํ สนฺชชาย วุฑฺฒํ สีสนุทธเร
 สนฺนิสินฺนํ มหาสมุททํ วิยาคิ วุฑฺฒํ ๑ วินยฺกึกายนฺนุคฺคํ¹ สีเนรฺบุคฺคนฺทรทาทินิ
 15 อนฺตเร สีสสมุททา นาม โทนุติ ๑ ทถถ กิร อหฺกั สฺซุมิ โมรปคฺต-
 มกฺกมฺปิ ปกฺกชฺคฺคํ ปติฏฐาตุํ น สกโกติ สีทเทว ตสฺมา เต สีสสมุททา
 นาม วุจฺจนฺตีติ วุฑฺฒํ ๑

20 สีเนรฺบุคฺคนฺทรานมนฺตเร สมุทโท ปน วิคฺคถารโต จจฺจราสีติโยชน-
 สทฺสฺโส ตถา เนรฺสฺมิเป คมฺภีรโต ตโต กเมน อุกฺคณฺทฺวา บุคฺคนฺทร-
 สมิเป ทฺวาจคฺคทาทิสโยชนสทฺสคฺคณฺทีโร โหติ ๑ บุคฺคนฺทรอิสินฺนุทธรมนฺตเร

¹สา. ที. 1/392

สมุหุโท วิกฤตารโท ทูวาทุคทาฬีสโยชนสหสุโส ทดา บุคฺคฺนุชฺรสมึเป คมฺภีรโ
 ทโศ กเมน อุกฺคฺนุทฺวา อีสฺนุชฺรสมึเป เอกวีสฺติโยชนสหสุศคมฺภีโร ๗
 อีสฺนุชฺรกรวีกนฺตรสมุหุโท วิกฤตารโท เอกวีสฺติโยชนสหสุโส ทดา อีสฺนุชฺรสมึเป
 คมฺภีรโศ ๗ กรวีกสมึเป ปญฺจสฺตาทิกทสโยชนสหสุศคมฺภีโร ๗ กรวีก-
 5 สฺตฺสฺสนนฺตรสมุหุโท วิกฤตารโท กรวีกสมึเป คมฺภีรโศ จ ปญฺจสฺตาทิก-
 ทสโยชนสหสุโส ๗ สฺตฺสฺสนสมึเป ปญฺญาสาบ ทฺวิสฺเทน จ สฺทฺธิ ปญฺจ
 โยชนสหสุศคมฺภีโร ๗ สฺตฺสฺสนเนมิชฺรนฺตรสมุหุโท วิกฤตารโท สฺตฺสฺสนสมึเป
 คมฺภีรโศ จ ปญฺญาสาบ ทฺวิสฺเทน จ สฺทฺธิ ปญฺจ โยชนสหสุโส ๗
 เนมิชฺรสมึเป ปญฺจวีสาบ สฺทฺธิ ฉทฺพิสฺติโยชนสฺตคฺมฺภีโร ๗ เนมิชฺร-
 10 วินตคฺนุชฺรสมุหุโท วิกฤตารโศ เนมิชฺรสมึเป คมฺภีรโศ จ ปญฺจวีสาบ
 สฺทฺธิ ฉทฺพิสฺติโยชนสฺติโก ๗ วินตคสมึเป ทฺวิคาวฺเทน ทฺวาทสโยชนเน
 จ สฺทฺธิ เทรสโยชนสฺตคฺมฺภีโร ๗ วินตคฺสฺสกณฺณนฺตรสมุหุโท วิกฤตารโศ
 วินตคสมึเป คมฺภีรโศ จ ทฺวิคาวฺททวาทสโยชนเน สฺทฺธิ เทรสโยชนสฺติโก
 ๗ อสฺตฺสกณฺณสมึเป เอกคาวฺเทน นปฺปญฺญาสาบ จ สฺทฺธิ ฉโยชนสฺตคฺมฺภีโร
 15 โทติ ๗

20 ชินาลงฺการภฺกัทยมฺปิ สีนฺชฺรบุคฺคฺนุชฺรานมฺนชฺเร สมุหุโท ปุณฺณโศ
 จตุราสฺติโยชนสหสุโส คมฺภีรโศ เมรุสมึเป จตุราสฺติสหสุโยชนโน ๗
 โส กเมน อณฺณโศ ทฺทฺวา บุคฺคฺนุชฺรสมึเป ทูวาทุคทาฬีสโยชนสหสุศคมฺภีโรติ
 เอวมาพินา นเยน สฺตคฺนุณฺนิ สีสฺมฺหุทฺทานํ วิกฤตารโศ คมฺภีรโศ จ
 ปมาณํ วุคฺคํ ๗

โลกที่ปกสาเร ปน

บุคฺคฺนุชฺรสินฺชฺรณํ	อนฺชฺเร สีสฺสาคโร
คมฺภีโร ปุณฺณโศ จาปิ	เมรุอฺจฺจปฺปมาณโก

ยุคนุชริสินุชริ-	คิรีน อนุทเรปิ จ
สมุทโทปิ ยุคนุชริ-	คิริอุจจุปุปมาณโก
คมุภีโร ปุณโธ จาปิ	อุทโก ปริอุจจุโต
เสสนามิ สากรานมิ	เอวเมว วิชานิยาตี

5   เอวํ สีสุมุททานํ สามัญญเณน คมุภีรภาวมปิ ทสฺเสทฺวา ปุริเมสุปิ เอว-
 เมว ทฏฺฐทฺพนฺตี ทสฺเสตุํ ปจฺจิมสฺเสว วิเสสโต คมุภีรภาวมปิ ทสฺเสนุเทน
 วินทกสฺสกุณฺณานํ มชฺเช สาคโร ปุณฺณโต เอกํ สหสฺสํ ทิณฺสีคานิ
 ทฺวาทสโยชนานิ จ คมุภีโร วินทกสมิเป ตตฺตโกเยว ปพฺพทสฺส อุจฺจุป-
 ปมาณโก ทโต กเมน อุคฺคณฺทฺวา อสฺสกุณฺณสฺส สมิเป ฉสฺตณฺปุณฺญาส-
 10   โยชนินฺตี วุคฺคํ ฯ

          ยถาวุคฺคตฺตคฺควิธสีทสมุทโท ปณฺญโณ สมุทโท อสีทสมุทโท
 นาม ฯ อสฺสกุณฺณปพฺพทสฺส ทิ ทาหิรปฺสฺเส สมฺนตโต โลงสาคโร อคฺคิ
 ฯ โส อสฺสกุณฺณสมิเป เอกคาวุเตน ฉปฺปณฺญาสาย จ สทฺธี ฉโยชน-
 สทคฺคมิโร หุทฺวา ทโต กเมน อุณฺณคฺคณฺโต ทิปานํ ปติฏฺฐานสมิเป
 15   อุจฺจุคฺคาโน โหติ ฯ ทโต โส ยาว จกฺกฺวาทปพฺพททา กเมน โฉมโต-
 ณฺโต หุทฺวา คจฺจนฺโต คจฺจนฺโต จกฺกฺวาทปพฺพทสมิเป ทฺวาตีโยชน-
 สหสฺสคฺคมิโร โหติ ฯ เอวฺวจ กทฺวา มหาสมุททสฺส ทิปฺริยณฺตโต
 ยาว สีเนรฺวจกฺกฺวาทปพฺพทปาทา อนุปฺพทนินฺนตา ยุชฺชติ ฯ เตน วุคฺคํ
 วินยฺภิกาย¹ ยถา มหาสมุทโท ยาว จกฺกฺวาทปาทมูลา อนุปฺพทนินฺโน
 20   เอวํ ยาว สีเนรฺพาทมูลาติ ฯ

¹สา. ที. 1/392

ภควตา นิ อิมสมิ สกลจกกว่าเห สิเนรุปรภณพพพทที่เป
 ปรภณชิปิตวา รุติ สกล มหาสมุหฺมฺ อเอกโต กตวา คสฺส ออนุพพพนินฺนํ
 ทสฺสเสนฺเตน มหาสมุหฺมฺโท ภิกฺขเว ออนุพพพนินฺโน ออนุพพพโปไซ ออนุพพพ-
 ปรพพทโร น อายตฺเตเนว ปปาโตติ อฏฺฐกนิปาตงฺคฺคฺตฺตเรป¹ วุตฺถํ ฯ
 5 ทฏฺฐกถายญฺจ² น อายตฺเตเนว ปปาโตติ น ฉินฺนตฏฺฐมหาโสพฺโภ วิย
 อาทีโศว ปปาโต ฯ โส นิ ตีรฺเทสฺสโต ปฏฺฐาย เอกงฺคฺคฺทวํคฺคฺลวิทฺตฺสิ-
 รคณยญฺจิสฺสอชฺชคฺคาวคฺคาวคฺคาชฺชชโยชนโยชนาทีวเสน คมฺภีโร หุตฺวา กจฺจนฺโต
 กจฺจนฺโต สิเนรุปรภณญฺจ จตุรสิทฺธิโยชนสทฺตฺตคฺคฺภีโร หุตฺวา รุติโตติ
 10 วุตฺถํ ฯ ทคฺคฺตฺต ตีรฺเทสฺสโตติ สมฺมทฺตฺส ตีรฺนฺติ วคฺคฺทพฺพฏฺฐานโต เวลาโตติ
 อคฺคฺโต ฯ

เตน ปาตาลวคฺเค³ เวลาสฺส กฺคฺลเทโสถาติ วุตฺถํ ฯ ทฏฺฐ-
 ฐีกายญฺจ⁴ อสฺส สมฺมทฺตฺส กฺคฺลเทโส เวลา นาม วิคจฺจนฺติ อีรา
 ยสฺส เวลา ลตฺตฺนฺติ วุตฺถํ ฯ กิณฺตสฺส ตีรํ นามาติ เจ ฯ
 15 สิเนรุสฺส จตฺถนํ ทกฺขิณฺสปฺสสาทีนํ เภเทน จตฺตพฺพิเชตฺส ทกฺขิณฺสมฺมทฺทาทีสุ
 สมฺมทฺเตสุ ทกฺขิณฺสมฺมทฺตฺส จกฺกว่าทปพฺพโต พานีรตีรํ นาม สิเนรุ
 อพฺภนฺตรตีรํ นาม ฯ ทกฺขิณฺสมฺมทฺโท สีทาสีทวเสน ทวีโร ฯ ทคฺคฺต
 สีทสมฺมทฺตฺส สิเนรุ เจว ปรภณพพพททา จ ปจฺเจกํ ตีรํ นาม ฯ
 อสีทสมฺมทฺตฺส ปน ทีปานํ อปติฏฺฐานาเณ อสฺสกณฺโณ อพฺภนฺตรตีรํ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹อง. อฏฺฐก. 23/209
²ม. ป. 3/273
³อ. ป. 1/187
⁴สุจิ 1/823

นาม ๗ พานิรตีร์ วุฑฺฒสมํ ๗ ที่ปานํ ปติฏฺฐาโนกาเส ปน อนฺโต-
 พานิรสมุทฺทวเสณ ทฺวิโร อสํทสมุทฺโท ๗ ทตฺถ อนฺโต สมุทฺทสฺส
 อสฺสภณฺโณ อพฺภณฺตรตีร์ ที่ปฺริยบฺคํ พานิรตีร์ พานิรสมุทฺทสฺส ปน ที่ป-
 5 ฺริยบฺคํ อพฺภณฺตรตีร์ จกฺกวาพฺพทโต พานิรตีร์ ๗ ทตฺถ ที่ปฺริยบฺค-
 สงฺฆาตํ ธี สมนฺชาบ ธีรเทสํโคติ วุฑฺฒนฺติ ฏฺฐุทฺทํ ๗ ทตฺถ เถว ธี
 เอกงฺกุลํ วา ทฺวงงฺกุลํ วา คมฺภีรภาวกปฺปนา บุดฺดกา น สีนฺรูปริกฺข-
 ปทฺทจกฺกวาพฺพทสงฺฆาตธีรสมํเป ๗ ทตฺถ ธี จตุรํสํตีโยชนสฺสสํสา-
 คมฺภีโรว โส สมุทฺโทติ ๗

โลกที่ปกสวเร ปน โลงสาครโรปิ อสฺสภณฺณพฺพทโต ปฏฺฐาย
 10 กเมณ อฺจฺฉโต ที่ปานํ ปติฏฺฐิตฏฺฐาเน ทตฺถจํ พฺยามสทฺมตฺโคปิ อโหสิ ๗
 ตโคปิ ปฏฺฐาย ปุณฺปิ นินฺโน ทตฺถวา ยาว จกฺกวาพฺสมํปํ ปตฺถวา ทฺวา-
 สํตีโยชนสฺสสคฺภีโร อโหสิตี วุฑฺฒํ ๗ ยสมฺมา ปน อสฺสภณฺณพฺพทสฺส
 พานิรปฺสฺสโต ปฏฺฐาย ยาว จกฺกวาพฺพทตา ทฺวิกาเวเตน ทฺวิโกเสณ
 จ สหฺมึ ธีลคฺกํ ปรฺมจฺจนทฺตํ เอกสฺสสํ คิสมํ ปรฺมจฺสฏฺฐึ จ โยชนานิ
 15 โหติ ทสมฺมา โลงสาครโร ที่ปานํ อปติฏฺฐาโนกาเส ทตฺถกเมว วิคฺคิณฺโณ
 โหติ ๗

ชินาลงฺการฎฺฎิกาทิสฺส ปน อปฺปณฺนมนฺชิกํ วา คณฺนปคํ น โหตีตี
 วจฺนโต ทฺวิกาเวตํ ทฺวิโกสญฺจ วชฺเชตฺวา อสฺสภณฺณพานิรปฺสฺสโต ปฏฺฐาย
 ยาว จกฺกวาพฺพทตา คิณฺสทสฺสสํนิ เอกปรฺมจฺจนํ สหฺสสํนิ คิณฺสิ สทฺวา
 20 ปรฺมจฺสฏฺฐึ จ โยชนานิตี วุฑฺฒํ ๗ ที่ปานํ ปติฏฺฐาโนกาเส ปนสฺส
 วิคฺคิณฺณตา อสฺสภณฺณพฺพทพานิรปฺสฺสโต ปฏฺฐาย ยาว ชมฺพฺพีปฺสฺส ปฺริยบฺค-
 โต โลงสาครโร ฉสฏฺฐึสหฺสสํนิ ปรฺมจฺสทฺวา คิณฺสิ จ โยชนานิ ๗ ชมฺพฺพ-
 ธีโป ปน ธีริยํ ทสฺสสฺสโยชนโน ๗ ชมฺพฺพีปมฺชฺฉโต ปฏฺฐาย ยาว
 จกฺกวาพฺพทโต โลงสาครโร เทวสทสฺสสํนิ เอกุณาสํตีสหฺสสํนิ อฏฺฐ-

- สทานิ สฎฐี จ โยชนานิติ เอวํ ชินาลงการฎีกาที่สุ วุคฺคา ๗ ทตฺต
 ธิญฺจาปิ ชมฺพฺที่ปมฺชฺฌโตติ วจเนน ชมฺพฺที่ปสฺส อปฺหฺม อฺทเกน อชฺโฌตฺตญฺญติ
 ทสฺสเสติ ๗ ทมฺปน อํ กิร ชมฺพฺที่ไป ทสฺสทสฺสโยชนปฺปมาโณ ๗
 ทตฺต จตฺตทสฺสโยชนปฺปมาโณ ปเทโส อฺทเกน อชฺโฌตฺตญฺญ สมนฺุโทติ
 5 สจฺจํ คโตติ เอตาบ อญฺฐกนิปาทจกฺคตฺตฎฐกดาบ¹ น สเมติ ๗ ทญฺ-
 ฎีกาญฺจ ทสฺสทสฺสโยชนปฺปริมาโณ อายามโต วิตฺตารโต จาติ อธิปฺปาโย
 ๗ เตนวห ทตฺตดาติ อาหิ ๗ อฺทเกน อชฺโฌตฺตญฺญ ทพฺปโกถิ
 สตฺตทานํ ปญฺญญฺชเยนาติ วุคฺคํ ๗ ทสฺมา บญฺเจตฺต ปุพฺเพ วุคฺคํ
 ติริยนฺติ ทํ จตฺตํ ทิสาสุ ติริยนฺติ อตฺตเก คหิเต บุชฺชติ ๗ สฎฐี จ
 10 โยชนานิติ เอกฺตดาปิ ทฺวิโยชนํ ทฺวิคาวุคฺคํ ทฺวิโกสฺสญฺจ ยถาวุคฺคตวจนโต
 วคฺคทพฺพนฺติ ทญฺฐพฺพํ ๗ สีเนรฺสฺส ทิ โอริมปสฺสโต ยาว อสฺสทกฺกณฺณสฺส
 ทาหิรปสฺสโต เอกคาวุคฺทฺวิโกเสหิ สทฺธิ ทฺวิลภฺชํ อญฺฐทสฺสํ ทิสํ เอกฺก-
 สฎฐี จ โยชนานิ ๗ ทโต ยาว ชมฺพฺที่ปมฺชฺฌา สตฺตคนฺหุคฺคํ เอก-
 สทฺสํ ปญฺจสํ ทิณิ จ โยชนานิติ สีเนรฺปสฺสโต ยาว ชมฺพฺที่ปมฺชฺฌา
 15 เอกคาวุคฺทฺวิโกเสหิ สทฺธิ ทฺวิลภฺชํ สตฺตคนฺหุคฺคํ นวสทฺสํ อญฺฐสํ ทฺวาสฎฐี
 จ โยชนานิ โทหนฺติ ๗ ทสฺมา ชมฺพฺที่ปมฺชฺฌโต ยาว จกฺกวาทฺปพฺพทา
 ทฺวิคาวุคฺทฺวิโกเสหิ สทฺธิ ทฺวิลภฺชํ สตฺตคนฺหุคฺคํ นวสทฺสํ อญฺฐสํ ทฺวาสฎฐี
 จ โยชนานิ โทหนฺติ เอวญฺจ กตฺวา ยนฺตทาเสว วุคฺคํ จกฺกวาทฺสฺส
 อชฺฌภาคํ สีเนรํ วชฺเชตฺวา ปญฺจสทฺสทฺสทานิ เอกฺกนสฎฐีทฺสทฺสทานิ สตฺตทสฺทานิ
 20 ปญฺจวีธติ จ โยชนานิติ ๗ ทํ สวุคฺคํ โทหิ ๗ ยนฺตฺ ตาเสว
 วุคฺคํ สีเนรฺพพฺเพ โอริมปสฺสโต ปญฺจราย ยาว อสฺสทกฺกณฺณพพฺเพ ปาริม-
 ปสฺสํ ทาว เทวสทฺสทฺสทานิ อญฺฐทสฺสทานิ ทิณิ สทานิ สฎฐี จ โยชนานิติ

- ๗ คฤก ปราริมปสฺสนฺติ พาทิรปสฺสํ ๗ สีนฺรอุสฺสกณฺณฆานนฺนิ อนฺตเร
 รุทฺทวา เอิ วิชฺชํ ๗ สฺมฺมฺมฺมึ จ โยชนานํติ เอตฺตณฺนิ หฺวิคฺคาทํ หฺวิ-
 โกสฺมฺมฺจ อธิกํ คสฺมา เอกคฺคาทฺทฺวิโกเสหิ สหฺมฺมฺมึ เอกฺกณฺณสฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺม
 ๗ เอิ สีนฺรปสฺสโต ยาว อสฺสกณฺณสฺส อพฺภนฺตรปสฺสวา เอก-
 5 คฺคาทฺทเณ สหฺมฺมฺมึ หฺวิคฺกขํ อฏฺฐสฺส สฺสํ เอกคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
 สฺสํสฺม
 อพฺภนฺตรปสฺสวา หฺวิคฺคาทฺทฺวิโกเสหิ สหฺมฺมฺมึ คิลกขํ ปรุณฺนุคํ เอกสฺส
 คิลกํ ปรุณฺนุคํสฺม
 ๗ โยชนานํ ๗ เอตฺตณฺนเร อสฺสํสฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺม
 วเสน หฺวิโซ โหติ สฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺม
 ๑0 สพฺพยทณฺนสฺส ปน สฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺม
 สฺม
 อสฺสํทวา ปุณฺนุชฺชโน ภาสคฺคิ ๗ เนิสํ ภิกฺขเว อริยสฺส วินเย สฺมฺมฺมฺม
 ๗ มหา เอสํ ภิกฺขเว อุตฺทราสี มหา อุตฺทณฺณโว ๗ จกฺขุ
 ภิกฺขเว ปฺริสฺสสฺส สฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺม
 ปรุณฺนุคํ เวคฺคิ เอวมฺมาหิ ปรุณฺนุคํ ๗
 สฺม
 ๑5 วิณฺญญฺเยยฺยา รูปฺปา อธิฏฺฐา กนฺตฺวา มนฺนํปํ ปิยรูปํ กามฺปสฺสํหิคา รชณฺนํยา
 อโย วิจฺจจฺติ ภิกฺขเว อริยสฺส วินเย สฺมฺมฺมฺมฺม
 สฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺม
 เอวมฺมาหิ หุติยนฺติ
 สฺสํททวเย ปุณฺนุชฺชเนน อิจฺฉิตฺโต ปกคฺคิ สฺมฺมฺมฺม
 อริยวินเย อายทณฺนสฺมฺมฺม
 จาคฺคิ เทว สฺมฺมฺมฺมฺม ๗ คคฺคฺคฺคฺคฺค
 ๗ ปรุณฺนุคํเต อชฺชตฺตคฺคิ กายทณฺน-
 ๑๐ อชฺชตฺตคฺคิ ๗ หุติยสฺสํเต พาทิรยทณฺนจจฺฉกํ ๗
 20 อฏฺฐกถาจรฺวิเบนฺนํ หุ สฺมฺมฺมฺมฺม
 ปรุณฺนุคํ สฺมฺมฺมฺมฺม ๗ ยหิ หุปรุณฺนุคํ
 ยหิ ๗ สฺมฺมฺมฺม

¹ส. สพ. 18/196
²สา. ป. 3/59 - 60

- สมุทโท ๑ จกขุเมว สมุทโท ๑ ทสฺส ทิ ปฐฺวิโต ยาว อกนิฏฺฐ-
 พรหมโลกา นีลาทิ อารมมณํ สโมสรมนํ ปรินุณณาวํ กาทุํ น สกโกติ
 เอวํ พุปฺปรณฺฑฺเรณปิ สมุทโท ๑ จกขุ จ เทสุ เทสุ นีลาทีสุ
 อารมมณฺสุ สมุทโทติ อสฺสวํ หุตฺวา โอสรมานํ กิเลสุปฺปคฺติยา การณ-
 5 ภาเวน สโตสคมเนน คจฺจตีติ สมุทฺธานฺฑฺเรณปิ สมุทโท ๑ ทสฺส ฐมฺปิโย
 เวโคติ สมุทฺทสฺส อปฺปมาโณ อุมฺมิโย เวโค วยิ ทสฺสาปิ จกขุสมุทฺทสฺส
 สโมสรมนฺทสฺส นีลาทิเกทสฺส อารมมณฺสฺส วเสน อปฺปเมยฺโย ฐมฺปิโย
 เวโค เวทิตฺโพ ๑ หุตฺติเย ๑ สมุทฺโทติ สมุทฺทหนฺฑฺเรณ สมุทฺโท
 กิเลทหนฺฑฺเรณ เทมณฺฑฺเรนาที วุตฺตี โหตีติ วุตฺตี ๑
10. อนมคฺคฺคสํยฺกเต¹ ปน เอตเทว ภิกฺขเว พฺหุทฺรํ ยํ โว
 อิมินา ทีเขน อหฺตฺตนา สนฺทาวตํ สํสฺรตํ อนมาปฺสมฺปิโยคา มนาปวิปฺปิโยคา
 กนฺทฺตนาํ โรทฺตนาํ อสฺสฺส ปสฺสนฺทํ ปคฺขวริตี นเตวว จกฺขุสฺ มหาสมุทฺทเทสุ
 อุตฺกนฺตี เอวํ มหาสมุทฺทเทสุ จกฺขุพฺพิชฺชกฺตํ วุตฺตี ๑ ททฺฐรฺกถาณฺจ²
 กนฺทฺตนาณฺตี สสฺทํ รุทฺมานานํ ๑ ปสฺสนฺทนฺตี สนฺทนฺตี ปวคฺตํ ๑
- 15 จกฺขุสฺ มหาสมุทฺทเทสุตี สินฺนุรฺรสมฺมิตฺติ ปรีจฺฉินฺนเนสฺ จกฺขุสฺ มหาสมุทฺทเทสุ ๑
 สินฺนุรฺรสฺส ทิ ปาจฺฉินฺนปฺสฺสํ รัชตมยํ ๑ ทกฺขิณฺนปฺสฺสํ มณฺธิยํ ๑ ปจฺฉิมฺนปฺสฺสํ
 อลิกมยํ ๑ อุตฺตรปฺสฺสํ สุวณฺณมยํ ปุพฺพทกฺขิณฺนปฺสฺเสหิ นิกฺขนฺตา รัชตมณฺธิ-
 ๑ รสมฺมิตฺติโย เอกโต หุตฺวา มหาสมุทฺททปฺปิฏฺเฐน คนฺทฺวา จกฺกวาทปฺพทํ อานจฺจ
 ๑ ทกฺขิณฺนปจฺฉิมฺนปฺสฺเสหิ นิกฺขนฺตา มณฺธิอลิกรสมฺมิตฺติโย ๑ ปจฺฉิมฺนุตฺตร-
 ๑ ปสฺสเสหิ นิกฺขนฺตา อลิกสุวณฺณรสมฺมิตฺติโย ๑ อุตฺตรปาจฺฉินฺนปฺสฺเสหิ นิกฺขนฺตา
 ๑ สุวณฺณรัชตรสมฺมิตฺติโย เอกโต หุตฺวา มหาสมุทฺททปฺปิฏฺเฐน คนฺทฺวา จกฺกวาท-
- 20

¹ส. ปิ. 16/213

²สา. ป. 2/198

5
 ปทุพถ์ อานจุ ทิฏฐบุติ ๗ คาส์ รสมัน อนุทเรสุ จตุตทาโร มหา-
 สมุททา โหนุติ ๗ เท สนธาย วุคฺคิ จตุสุ มหาสมุทเหตุติ ๗
 ฌณทคฺคฺกัฏฏิกายั จตุตทาโรติ ทกฺขินาหิเวททา จตุตทาโร มหาสมุททา โหนุติติ
 วุคฺคตฺตทา ทกฺขินสมุทโท ปจฺฉิมสมุทโท อุตฺตรสมุทโท ปาจีนสมุทโท จาคิ
 จตุตทาโร สมุททา เวทิตพฺพทา ๗

10
 ชินาลงฺการฎีกาทีสุ ปน สินรุพพทฺมฺหิ ทกฺขินปฺสฺสสุส อิบฺทเน็ลมิ-
 วรรณตฺตทา ทสฺส ปภาย ปตฺถโถ สาคโรปิ นีโล วิย โหนิ ๗ ทสฺมา
 โส นีลสาคโร นาม ๗ ปาจีนปฺสฺสสุส รัชทวณฺณตฺตทา ทหิมุโข สาคโร-
 ปิ เสโต ชีรวณฺโณ ทสฺมา โส ชีรสาครโร นาม ๗ ปจฺฉิมปฺสฺสสุส
 ฉลิกวณฺณตฺตทา ทหิมุโข สาคโรปิ ฉลิกวณฺโณ ทสฺมา โส ฉลิกสาครโร
 นาม ๗ อุตฺตรปฺสฺสสุส กามฺวจนวณฺณตฺตทา ทหิมุโข สาคโรปิ ปิตวณฺโณ
 ทสฺมา โส ปิตสาครโร นามาติ เอวั จตุตทาโร สมุททา วุคฺคา ๗

15
 อฏฺฐสาลินียมฺปน¹ จตุตทาโร สาคฺรา เวทิตพฺพทา สัสารสาครโร
 ชลสาครโร นยสาครโร ฌวณสาครโรติ ๗

20
 ทคฺค สัสารสาครโร นาม
 ชนฺชานั ปฏิปาฏิ จ ชาตุอายตฺนानั จ
 อพฺโปกจฺฉินันัน วตฺตมฺมานา สัสารโรติ ปุจฺจจตีติ ๗
 เอวั วุคฺคิ สัสารวฏฺฐั ๗ สุวายั ยชฺฌมา อิมะสิ สทฺตฺตานัน กุปฺปคฺคฺติยา
 ปุริมาโกฏิ น ปญฺญาติ ๗ เอกตฺตกานฺณฺหิ วสฺสสฺตานัน วา วสฺสสทฺสฺสานัน
 วา วสฺสสทฺสฺสานัน วา กปฺปสฺตานัน วา กปฺปสทฺสฺสานัน วา กปฺปสท-

¹อ. ส. /14 - 17

5 สหสฺสธานี วา มตฺถเก สคฺคา อุปฺปนฺนา คโต ปุพฺเพ นานฺเตสนฺติ วา
 อสฺกสฺส นาม รมฺญเญ กาลเ อุปฺปนฺนา อสฺกสฺส พุทฺธสฺส กาลเ อุปฺปนฺนา
 คโต ปุพฺเพ นานฺเตสนฺติ วา อัยฺ ปริจฺเฉโต มคฺติ ำ ปริมา ภิภฺชเว
 โภภฺนิ น ปญฺญาติ อวิชฺชา อโต ปุพฺเพ อวิชฺชา นานฺโหสิ ธถ ปจฺจนา
 สมภฺวตี อิมินา ปน นเยน อัยฺ สํสารสาครโ อมมคฺคโค ว ำ

10 มหาสมฺพุโท ปน ชลสาครโ นามาติ เวทิตฺพุโ โส จคฺราสีติ-
 โยชนสทฺสคฺคภฺมิโร ำ คคฺถ อหฺกสฺส อาหฺกสฺสเทหิ วา อาหฺกสฺสเสหิ
 วา อาหฺกสฺสทฺสเสหิ วา ปมานํ นาม นคฺติ ำ อถ โช อสงฺเขโย
 อปฺเปเมโย มหาอหฺกขณฺโชเทว สจฺจํ คจฺจติ ำ อัยฺ ชลสาครโ นาม
 ำ

15 กตโม นยสาครโ ำ เทปภฺกํ พุทฺทวจนํ ำ เทวมิ คนฺติโย
 ปจฺจเวกฺขณฺตานํ สทฺธาสมฺปนฺนํ ปสาทพฺพลาณํ ญานฺตฺตฺรณํ กุลมฺุตฺตานํ
 อนนฺตํ ปิตฺติโสมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ ำ กตรา เทว ำ วินยญฺจ อภิขมฺมญฺจ
 ำ วินยชฺรภิกฺขุณฺณฺหิ วินยคฺนฺติ ปจฺจเวกฺขณฺตานํ ำเปว อนนฺตํ ปิตฺติโสมนสฺสํ
 อุปฺปชฺชติ ำ อภิขมฺมิภิกฺขุณฺณฺหิ ำเปว อภิขมฺมคฺนฺติ ปจฺจเวกฺขณฺตานํ
 อนนฺตํ ปิตฺติโสมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ ำ เอวํ อุปฺปคฺติยา ปนสฺส อิทํ วคฺตุํ
 เวทิตฺพุทฺ ำ

20 มหฺนาคปิตฺติสทฺคคฺคเดโร ภิร นาม มหฺาโพธิ วนฺทิสฺสามิตฺติ
 ปรตีรํ คจฺจนฺโต นาวาย อุปริตฺเต นิสฺสินโน มหฺาสมฺพุทฺ โโอโลเกสิ ำ
 อถสฺส คสฺมิ สมเย เนว ปรตีรํ ปญฺญาติคฺถ น โอริมตีรํ อุมิปปเกท-
 สมฺกคฺคชลจฺจณฺณปฺริภฺญโ ปน ปสวริทฺรชคฺปฏฺฐสมนปฺปฺยสนฺนรสีโส มหฺาสมฺพุทฺโ
 ปญฺญาติคฺถ โส ภิณฺนุโช มหฺาสมฺพุทฺส อุมิเวโค พลวฺวา อุตฺทาหฺ จคฺวีลิตฺติเกเท
 สมนฺตปฏฺฐาเน นนฺนุชํ พลวฺนคฺติ จินฺนฺเตสิ ำ อถสฺส มหฺาสมฺพุทฺเท
 ปริจฺเฉโต ปญฺญาติ ำ อยฺยฺหิ เหนฺจฺจวฺวา ปฺรวิยา ปริจฺฉินฺโน

อุปริ อากาเสณ เอกโต จกฺกวาฬปฺพเพณ เอกโต เวลนฺเตน ปริจฺ-
 ฉินฺโนติ ๑ สมนฺตปฏฺฐานสฺส ปริจฺเจโท น ปญฺญาบตีติ สมนฺตสุขมฺมมฺ
 ปจฺจเวกฺขนตฺสฺส พฺลวปีติ อุปฺปนฺนา ๑ โส ปีติ วิกฺขมฺเภตฺวา วิปฺสฺสนิ
 วฑฺฒเตวา ยถานิฉินฺโนว สพฺพทิกฺเคเส เตเปตฺวา อคฺคณฺเด อวทฺตเต
 5 ปติฏฺฐาย อุทานิ อุทานฺสิ ๑

อตฺถเว คมฺภีรคฺคิ สฺพพฺพหิ สยิ อภิญฺญา ย สเหตุสมฺภวํ
 ยถานุปฺพุทฺธิ นิชิเลน เทสิคฺคิ มเหสินา รุปรคฺควํ ปสฺสตีติ ๑

อัย นยสาคโร นาม ๑

10 กตโม ญานสาคโร ๑ สพฺพญฺญตฺตญฺยานิ ญานสาคโร นาม ๑
 อัย สํสารสาคโร นาม อัย ชลสาคโร นาม อัย นยสาคโร นามาติ
 หิ อญฺเฐน น สกฺกา ขานิตฺติ สพฺพญฺญตฺตญฺยานเณ สกฺกา ขานิตฺตุนฺติ
 สพฺพญฺญตฺตญฺยานิ ญานสาคโร นามาติ เอวํ จตฺตาริ สาคฺรา วุตฺตา ๑

15 กามญฺเจตฺถ โส จตุรสิคฺคิโยชนสทฺสคฺคฺภีโรติ เอเตน สีทาขุโย
 สิเนรฺฐมึเป เอว ฐิตฺมหาสมฺมฺโท วุตฺโต ๑ เอกโต จกฺกวาฬปฺพเพณ
 เอกโต เวลนฺเตน ปริจฺฉินฺโนติ อิมินา ปน อสีทาขุโย อสฺสทฺถนฺนพาทิร-
 ปสฺสโต ยาว จกฺกวาฬปฺพเพทา ฐิตฺมหาสมฺมฺโท ๑ ๑ คมฺปน สมฺพท-
 สามญฺญวเสน วุตฺตุนฺติ ทฺถรฺพหิ ๑ มหาสมฺมฺโท หิ อุกฺกฏฺฐปริจฺเจโท ๑
 สมนฺตโต จสฺส จกฺกวาฬปฺพเพโต พาทิรปริจฺเจโท ๑ นาวาย คมนา-
 คมนนฺนณฺน อสีทาขุเย เอว ลพฺภติ ๑ ตสฺมาสฺส อุกฺกฏฺฐปริจฺเจโต

20 คมฺภีรภาวํ วทฺวา ตทฺนฺรฺูปวเสน จกฺกวาฬปฺพเพทเวเลนฺตปริจฺฉินฺนตา วุตฺตาทิ ๑

สุปฺปาวรชชากเก¹ ปน ชฺรมาสี อคฺคิมาสี ทฺธิมาสี กุสฺมาสี

¹ชา. ก. 6/66

นพมาลี วทวามุขีติ ฉ สมุหหา อากตา ๖ ทตถ ยสฺมิ มจฺจนา
 มนุสฺสสมานสรีรา ชุรนาสาหิ อุกเก อุมฺมุชฺชนนิมฺมุชฺชนํ กโรนฺติ ๖ โส
 ชุรมาลี นาม สมุทโท ๖ ทสฺมิ วชิริ อุตฺตสนฺนํ โหติ ๖ โย ปน
 ปชฺฉิตฺตอกฺคิ วिय มชฺชนฺตีกฺสิริโย วिय จ โสกาสิ มุญฺจนฺโต อฏฺฐาสิ ๖
 5 โส อคฺคิมาลี นาม สมุทโท ๖ ทสฺมิ สุวณฺณํ อุตฺตสนฺนํ ๖ โย ปน
 ชีริ วिय ทชิ วिय จ โสกาเสติ ๖ โส ทชิมาลี นาม สมุทโท ๖
 ทสฺมิ รัชทํ อุตฺตสนฺนํ ๖ โย ปน นีลกุสฺสตีฉํ วिय สมฺปนฺนสฺสํ วिय จ
 นีลวณฺโณ โสกาเสติ ๖ โส กุสฺมาลี นาม สมุทโท ๖ ทสฺมิ นีล-
 มณฺธิรทนต์ อุตฺตสนฺนํ ๖ โย ปน นพวณฺํ วिय เวหฺวณฺํ วिय จ ชายติ ๖
 10 โส นพมาลี นาม สมุทโท ๖ ทสฺมิ มุสฺสวราคะเวหฺวิริยํ อุตฺตสนฺนํ ๖
 อปโร นโย ๖ นโหติ วิจฺฉินฺทิกานโหนิ กุกฺกฏฺกนโหนิ โส รัชทวณฺโณ
 โหติ ๖ เวหฺวิติ ปน ปวาทสฺสุสาเปตํ นามํ ๖ โส จ สมุทโท
 ปวาทสฺสุสนฺโน รัชทโสภาโส โหติ ๖ ทสฺมา นพวณฺํ วिय เวหฺวณฺํ วिय
 จ ชายติ ๖ ยตถ ปน อุกกํ กชฺฉิตฺวา สพฺพโต ภาเคน อุกฺคจฺจติ ๖
 15 ทสฺมิ สพฺพโต ภาเคน อุกฺคจฺจนฺเต อุกกํ สพฺพโต ภาเคน ฉินฺนคฏ-
 มหาโสทฺโภ วिय ปญฺญาติ อุมฺมิยา อุกฺคตยา เอกโต ปปาทสฺหิตํ
 โหติ ๖ ภยชนฺโน สทฺโท อุมฺปฺชฺชติ ๖ โส ตานิ ภินฺทนฺโต วिय
 ทหฺมํ ฌาเลนฺโต วिय จ ๖ โส วทวามุขี สมุทโท นามาติ ๖
 อยเมตฺถ สงฺเขโป ๖ วิคฺคทาโร ปน สาฏฺฐกเถ ทตฺเตว โอ-

20 โสเอกทฺโท ๖
 ยถา วุตฺเตสฺสุ จ ปเนเตสฺสุ สมุทฺเตสฺสุ ปกฺทิสฺมุทฺโท เอก
 ทกฺชฺฉิตฺตสมุทฺทาทโย จตฺตทาโร นีลสาคราทโย จตฺตทาโร ชลสาครโร เอก
 ชุรมาลีสมุทฺทาทโย ฉ จาคิ โสทฺสสมุทฺทา สีหาสิทฺทวณฺฺนฺโตคฺชธา ๖ โหณฺติ
 ๖ น ทิ คํ ทวณฺํ วินา เตะ อญฺญเฐ สนฺตีติ ๖

ปาตาลวคเค¹ ปน คสฺส เกทา ชีรณวาทโยติ วุตฺตํ ๑
 ๕ คกุฎีกาขณฺจ² คสฺส สมุทฺทสฺส ชีรณโวติ อาทีนา ลวณฺโณโท ทขุโยโท
 ฆโศโท อุจฺจฺจโรโส มทโรโท สาหุโก จากิ อิเม สคฺค มหณฺณวา
 วิเสสา ภวนฺติ ๑ ชีรวณฺโณ อณฺณโว ชีรณโวติ วุตฺตํ ๑ คคฺค
 ยํ วณฺณวเสน ชีรณโว วุตฺโต ๑ ทํ ยุตฺตํ ชีรสาคโรติ เอเตน
 สทิสคฺคตา ๑ ยํ รสวเสน ลวณฺโณโท วุตฺโต ๑ คมฺปิ ยุตฺตํ ๑
 ทขุโยโทตฺยาที วมิลิตฺทพฺ ๑

๑๐ ภควตาปี ที ปฺน จปรํ ภิกฺขเว มหาสมุทฺโท เอกโรโส
 โฉนโรโสที เอวํ สกฺลสฺสาปี มหาสมุทฺทสฺส โฉนรสวเสน เอกรสทาว
 วุตฺตนา น ทธี อาทิสมานรสวิเสน นานารสทา ๑ โลกทีปกฺสาเรปี

<p> ๑๕ ๒๐ </p>	<p> ๑๕ ๒๐ </p>	<p> ๑๕ ๒๐ </p>	<p> ๑๕ ๒๐ </p>
<p> ๑๕ ๒๐ </p>	<p> ๑๕ ๒๐ </p>	<p> ๑๕ ๒๐ </p>	<p> ๑๕ ๒๐ </p>

ศูนย์วิจัยศิลปวิทยา
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹อ. ป. /187
²สุจิ /389

ตสุมา ปาตสฺส อลนฺติ อตุเถน อยเมว ปาตาโลติ ทสฺสเนโต สารี-
กานํ โข เอกํ ภิกฺขเวติ อาทิมหาติ วุตฺตํ ฯ

โลกที่ปกสาเรปิ

	มหาสมุทฺเท อุกกํ	สพฺพทา สพฺพโต ทิสฺวา
5	ปกฺขนฺตึทฺวาน ยํฐาเน	ปตฺติ สตตมฺปิ จ
	อาวญฺญํ วยิ ทฺทฺวาน	กตฺวา สพฺพมฺปิ เภรวํ
	ททยํ ผาลยนฺตํ	มหาสทฺทํ ชเนติ จ
	ยสฺสสาสนนฺมฺปิ สมฺปตฺตา	นาวาโยปิ จ สพฺพทา
	นิวาเรตุํ อสฺสโกนฺตา	ปาปฺปนฺติ วินาสนํ
10	สุปฺปารกปณฺทิตสฺเสว	สจฺจกิริยพฺเลน ตู
	นาวา นีวตฺตติ ตมฺหา	อณฺญํ ฐานํ นีวตฺตติ
	กํ ฐานํเยว สพฺเพหิ	วทฺวามุขมํริทฺตติ

วุตฺตํ ฯ

15 อตีเต กิร โทหิสฺสโต ภรฺรภูเร ภรฺกจฺจวฺหเย ปฏฺญานคาเม
 นิยามกปฺตฺโต ปาสาทิกโก สุวณฺณวณฺโณ มหาปญฺโญ อโหสิ ฯ โส
 โสฬสวสฺสกาเลเยว นิยามกสิปฺเป นิปฺตฺตติ ปตฺวา อปรภาเค ปิตุจฺจพฺเบน
 นิยามกเชฏฺฐโก ทฺทฺวา นิยามกณฺมํ อกาสิ ฯ เตน อารุฬฺหนาวาย
 พฺยาปฺกฺติ นาม นตฺติ ฯ ตสฺส อปรภาเค โสณฺชลปทฺธานิ เทวํ
 จกฺขุณี นาสิสฺสุ ฯ อตาปรภาเค ตสฺมิเยว ปฏฺญานคาเม วสนฺตา สตฺต-
 20 สตมตฺตา วาณิชา นาวํ สชฺเชตฺวา กํ นิยามกํ กตฺวา นาวํ อภิรฺทิสฺสุ
 ฯ นาวา สตฺตทิวสาณิ นิรฺพทฺวา อคมาสิ ฯ ตโต อากฺลวาทา
 อฺปฺปาทิกํ อโหสิ ฯ นาวา จตฺตาโร มาเส ปกฺทิสฺมทฺทพิฏฺฐเร วิจิริทฺวา
 ปฏฺฐิปาฎิยา กํ กํ จฺจรมาสิสฺสมุทฺทาที ปตฺตา ฯ วาณิชา กํ กํ

5 หิสฺวา กสฺส กสฺส สมฺพทสฺส นามิ โภชิสฺสทฺถํ ปุจฺฉิสฺสํ ฯ โส เตสํ
 ทํ ทํ สมฺพทนามํ กเตทฺวา อุปาเยน วชิรสฺวณฺนราชคณิธมณฺีปฺวาพานิ กาทา-
 เปทฺวา นาวายํ ปกฺขชิปาเปทฺวา อญฺญํ อปฺปคฺคณฺณทํ จตุททาเปสฺสิ ฯ
 นาวาย นทมาสิ อติภุมฺมิตฺวา วทฺวามุชิสฺสมุทฺทํ ปคฺคกาทาเอ ปน ทํ หิสฺวา
 วาณิชา โภชิสฺสทฺถํ ปุจฺฉิตฺวา ทาทา อมฺ ํ วทฺวามุชึ นาม สมฺพทโต อิมิ
 ปคฺควา นีวคฺคิตฺถิ สมฺคฺคทา นาวา นาม นคฺคิ อมฺ ํ สมฺปคฺคทนามํ นิมฺมุชฺชา-
 เปทฺวา วินาสํ ปาเปตฺตี วุทฺถเต มรณฺณยภิตา เอกปฺปทาเรเนว อวิจิมฺหิ
 ปจฺจมานา สคฺคทา วย อติการุณฺณมฺวํ ววิสุ ฯ โภชิสฺสทฺโต รูเปทฺวา
 10 มํ อญฺญํ เอเตสํ โสคฺคิภาวํ กาทํ สมฺคฺคโต นาม นคฺคิ สจฺจกิริยาย
 เตสํ โสคฺคิ กวิสฺสามิตฺติ จินฺเตทฺวา ทาทา ชิปปํ มํ คนฺโชนฺทเกน นุทา-
 เปทฺวา อทวคฺคตานิ นีวาเสทฺวา ปุณฺณปาตี สชฺเชทฺวา นาวาย ชฺเร
 รูเปตฺวาตี วทฺวา เตสุ ททา กโรนฺเตสุ อุโภทฺติ ทคฺคเกทฺติ ปุณฺณปาตี
 คเททฺวา นาวาย ชฺเร สฺวิตฺโต สจฺจกิริยํ กโรนฺโต

15 ยโต สรามิ อคฺคทานิ ยโต ปคฺคโตสฺมิ วิญฺญุทฺถิ
 นาทิชานามิ สมฺมจิจฺจ เอกํ ปาณฺณมิ ทิสฺสิทฺถิ
 เอเตน สจฺจวชฺเชน โสคฺคิ นาวา นีวคฺคิตฺถิ

20 วทฺวา ปุณฺณปาตียา อุทกํ นาวาย ชฺเร อาสิญฺจิจิ ฯ จตุททาโร มาเส
 วิเทสฺสปกฺขณฺณนาวา นีวคฺคเตทฺวา อิทฺธิมา วย อิทฺธานฺนาเวน เอกทิวเส-
 เนว กรุทฺจณฺณปฏฺฐนํ คนฺทฺวา ทเลปิ อญฺญอุสฺสมคฺคตฺถฺฐานํ ปกฺขณฺทิตฺวา
 นาวิกสฺส ชฺรทฺวาเรเชว อญฺญราสิ ฯ โภชิสฺสทฺโต เตสํ วาณิชาเนน วชิรา-
 ทินิ ภาเชนฺโต ททฺวา เอกคฺคเกทฺติ รคฺคเนทฺติ อลฺ มา ปุณฺ สมฺพทํ ป-
 วิสฺสิทฺตฺวาตี จ โอวาทํ ททฺวา ยาวชฺิวํ ทานาทินิ ปุณฺญาเน กทฺวา เทวปฺริ
 ปุเรสิ ฯ

อิหเมว จ สุนทราย สุปปรากปญฺหิตสฺเสว ๗เปว อญฺญํ ฐานํ
นิวตฺตตฺตีติ วุตฺตญฺหิตี ทฏฺฐพฺพํ ๗

สมฺมุทเท ปน -อุมฺมิ นาม อตฺถิ ยา ตรงฺคาหิณาเมนามิ วุจฺจติ
๗ วุตฺตญฺหิตี ปาตาลวคฺเค¹

5 ตรงฺโค จ ตถา ภงฺโค อุมฺมิ วิจิ ปฺมิตฺถิยํ
อุลฺโลโล ตฺ ๗ กุลฺโลโล มหาวิจิสุ กถฺยเตติ ๗

สา มหิณฺทกฺกุโรหฺนเวสเน ติวิธา โหติ ๗ ตตฺถ มหิณฺทุมฺมิ
สฏฺฐิโยชนานิ อุกฺคจฺจติ ๗ กงฺกุมิ ปญฺญาสํ โยชนานิ ๗ โรหฺณฺมิ
จตฺตาฬิโยชนานิ ๗ เตน วุตฺตํ โลกํปภสฺสาเร

10 ตสฺมีเขว สมฺมุทสฺมี ติสฺโสเขว จ วิจิโย
อาสํ มหิณฺทวิจิ จ กงฺกวิจิ ปุณาปฺรา
โรหฺนวิจิ นาเมกา ติสฺโส ตา วิจิโย อีมา
ตาสุ มหิณฺทวิจิ ตฺ อุกฺคตา สฏฺฐิโยชฺนา
กงฺกวิจิ ตฺ ปญฺญาสํ โยชนานิ สมฺมุคฺคตา

15 โรหฺนวิจิ นาเมสา จตฺตาฬิ สฺมุคฺคตา
สิเนรุโนมิ อาสนฺเนน จกฺกวาฬิสฺสุจฺจย-
อาสนฺเนน ตา ตฺ วิจิโย อนนฺตฺตาปริมาณกา
ตา วิจิโย กเมเนว กิณฺจิ กิณฺจิ จ ชุทฺทกา

หุทฺวา กเมเน ทิปานํ สมิเป ชุทฺทกา อหุ
20 เอตา วิจิโย สทฺธา อนนฺตฺตาปริมาณกา

¹อ. ป. /187

5

จกฺวาพามุขี	คา	ปกฺขมฺทนต์	ยทา	ปน
คทา	หายนฺติ	อุทกา	คโต	นิวตฺติ
วีจโย	อุทกานนฺตุ		วพฺษภาวํ	กโรนฺติ
เคน	โลเก	อุทกานํ	อุสฺสन्नํ	หายนฺมิ
ภาวํ	ทิตฺติ	ญาตพฺพิ	ปนฺติ	เคน
			นยณฺณนาติ	ฯ

สมุทฺทสฺส ปน

อณฺโหว	สาครโร	สินฺธุ	สมุทฺโท	รตนากโร
ชลนิชฺชบุทฺธิ	ทสฺส		เกทา	ชีรณฺณวาทโยติ

10

ปาทาลวคฺเค ¹	วุตฺตคฺคา	สทฺตกํ	นามนฺติ	ทฏฺฐพฺพิ	ฯ	คฏฺฐิกายมฺปิ ²
อุทฺธิปริยบฺคิ	สมุทฺทสฺส	นามนฺติ	วุตฺติ	ฯ	คคฺค	อณฺณวสฺสพฺโท

เย	ทรนฺติ	อณฺณวํ	สรํ	เสถ	กตฺวาน	วิสฺสชฺช	ปลฺลลลาปี
กุลฺลณฺนิ	ชโน	ปพฺนชฺติ		ติณฺโณ	เมธาวิโน	ชนาติ	

เอคฺค สฺมฺทฺทโท อณฺณคฺค ทิสฺสตี ฯ

15

เคน	คทฏฺฐกถายํ	อณฺณวณฺติ	สพฺพนฺติ	เมน	ปริจฺเจ	เทเน	โยชน-
มคฺคคณฺภีรสฺส	จ	ปฺปลสฺส	จ	อุทกฏฺฐานสฺส	เสถ	อชฺชิวจฺนนฺติ	วุตฺติ
คฏฺฐิกายมฺจ	อุทกฏฺฐานสฺส	เสถ	อชฺชิวจฺนนฺติ	ยถาวุตฺตสฺส	ยสฺส	กสฺสจ	
อุทกฏฺฐานสฺส	เอถ	อณฺณวณฺติ	อชฺชิวจฺนํ	สมุทฺทสฺส	เสวาติ	อชฺชিপฺปาโยติ	วุตฺติ
							ฯ

¹อ. ป. /186 - 187

²ฐฺจ ไม่มีข้อความนี้

สินธุสหโทปิ

ยथा โสสสสิ ปิคุโชธัส สนมมานาย สินธุยาติ

เขตฺถ นทีสามญฺญเฐ ทิสฺสติ ๑ เคน ทิมวณฺคปพฺพฏฺฐกถาย¹ สินธุยาติ
นทียาติ วุคฺคิ ๑ อทฺธาเนกตฺถเดปิ²

5

เทศณฺณเว ปุเม สินธุ สริตฺตายํ ส นาริยนฺติ

วุคฺคิ ๑ ตญฺญิกายณฺจ³ เทเส เทสฺวิสเบ อณฺณเว สมฺมุตฺเต เอเตสุ
ปุเม โส สินธุสหโท สริตฺตายํ นทียํ ภาเวติ วุคฺคตฺตฺติ ๑

สมฺมุตฺตกา ๑

(สรกถา)

10

อิทานิ ชาลาสยาธิการโต อญฺญเฐปิ สฺราทโย ชาลาสยา
วุจฺจนฺเต ๑ ตตฺถ ชาลาณํ ปติฏฺฐิตญฺจฺจฺรานานิ ชาลาสยา นาม ๑ เตสุ
โย คมฺภีโร โส รหโทคิปี วุจฺจติ ๑ วุคฺคตฺตฺติ ปาทาลวคฺคเต⁴

ชาลาสโย ชาลาชาโร คมฺภีโร รหโท ส จาติ ๑

¹ชา. ก. 10/334

²อ. ป. /248

³สุจิ 1887

⁴อ. ป. /191

5 รหโรหิตี จ สโร วุจจติ ๑ โส สุตทกมหนุทวเสม พุริโธ ๑
 ทกถ โย สุตทโก สโร โส ปลุฉลំ นาม ๑ วุคฺคณฺหิ^๑ ทคฺคเถว
 ปลุฉลំ สุตทโก สโรติ ๑ กฏฏีกายญจ^๒ สุตทโก สโร ปลุฉลมิคฺคยฺจเท
 ยทฺร วสฺสสาเน อธิกั ชลั คิมฺเห ชาอุมคฺคํ สุกฺขเตยว จาติ วุคฺคํ ๑
 โมคฺคคฺคฺคาเมปี อปคณฺหิ อุตกเมทสมมาติ ปลุฉลំ อปฺปโก สโรติ วุคฺคํ ๑
 อุมฺมาทิกปฺปนฺยาเส ทฺ พฺลุล นินฺนฏฺฏรานเนติมสฺส รมฺปฺปติ วุคฺคคฺคตา นินฺนฏ-
 ฏรานี ปลุฉลំ นามาติปี วุคฺคํ ยฺชชฺชติ ๑ มหาปรินิพฺพานสฺสคฺคตวณฺณายมฺปิ^๓ ติ
 ปลุฉลอาปิตี อุตกกริทาปี นินฺนฏฺฏรานานีติ วุคฺคํ ๑ โย ทฺ มหนฺโท
 สโร โส ทคฺคถ ทคฺคถ อโนคคฺคตาทีนาเมเน วุคฺคโต ๑ ปาตาลวคฺคคฺคสมฺปิ^๔

๑๐ อโนคคฺคโต ทถา กณฺณ- มฺปิโต จ รกการโก
 ฉทฺทมฺปิโต จ กุณาโล จ วุคฺคตา มนฺทาทินิหฺตติยั
 ทถา สีนปฺปปาโกติ เอเท สกฺต มหาสราติ

15 วุคฺคํ ๑ อฏฺฐรณฺจคฺคฺคตวณฺณายญจเว^๕ โปคฺคสิยสฺสคฺคตวณฺณายญจ^๖ ยทฺถ
 อายามวิคฺคฺคาเรเน เจว คมฺภีรคฺคาย จ ปณฺณาสปณฺณาสโยชฌา ทิยฺชช-
 โยชฌสทปริมณฺฑลลา อโนคคฺคคทโท กณฺณมฺปิคทโท รกการทโท ฉทฺทคทโท
 กุณาลทโท มนฺทาทินิทโท สีนปฺปปาคทโท จาติ สกฺต มหาสรา ปติฏฺฐิตาคติ

¹อ. ป. 1/191

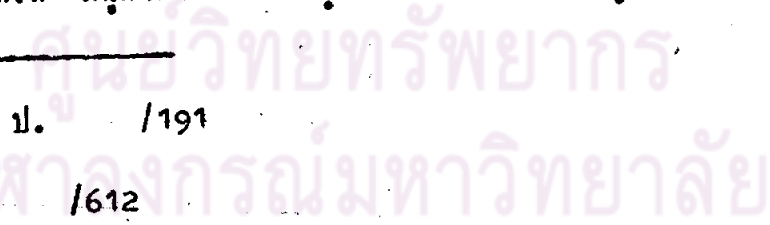
²สุจ 1/612

³สุ. วิ. 2/184

⁴อ. ป. 1/192

⁵ม. ปุ. 3/273 - 274

⁶ป. ส. 3/33

วุดุติ ๗ ตตุถ ยตุถาติ อายาม ๗เปา ปริมจลา สตุถ มหาสรา
นลลึ นิมวตปพหเต ปติฏฐิตา โส นิมวา ปพพโต คิสทสสุโยชนปุปมาเอ
รราเน ปติฏฐิตอติ ออยเมตถ อตุโถ ๗

5 มชฺฉิมปณฺณาสเก สนฺทกสฺสตุตวณฺณนายนฺตุ¹ สฺวาทิ มหาสรา ๗
กถณฺณมฺพทรรถการอโนตตุตลึหปฺปาทกกลิมฺจลินฺทกฺวาลทเท ทเทควา วทตีติ
วุดุติ ๗ ตถา ชนฺทกวตฺตวณฺณนาย² ๗ กฏฏีกาสฺ จ ฉนฺททนมฺทาทิกินฺโย
กกลิมฺจลินฺทนาเมเน วทตีติ วุดุติ ๗ สพฺพญฺเจตฺ จตุตฺตสฺส ภิกฺขเว
สุริยสฺส ปาทุกาวา เย เท มหาสรา ยโต อิมา มทานทินฺโย ปวตฺตนฺติ
๗ เสยฺยถึทึ อโนตตุตฺตา ลึทปฺปาทา รถการา กถณฺณมฺพทา กฺวาลา
10 ฉนฺททนฺตา มนฺทาทิกินฺยา ๗ เท สุตฺตสฺส นฺติ วิสฺสสฺส นฺตีติ เอกาย สตุตฺตสุริย-
ปาทิกยา สเมติ ๗ ยนฺตุ กฺวาลธาตวณฺณนาย³ วุดุติ กถณฺณมฺพทกฺ รถ-
การึ ลึทปฺปาทํ ฉนฺททนฺตํ คิยคฺคทํ อโนตตุตฺตํ กฺวาลทนฺตํ สตุตฺต ทเท
ทิสฺเสสสีติ ๗ ทํ วิมฺลิตพฺพํ ๗

15 เตสุ ปน อโนตตุตฉนฺททนมฺทาทิกินฺโย วิเสสโต ตตุถ ตตุถ
วอณฺณิตา ๗ อฏฺฐกฺกตฺตวณฺณนาย⁴ ทิ ตตุถ มโนทรปทรลิลานิ นิมฺมจฺจ-
กจฺจปานิ นลิกสทิสานิ นิมฺมจฺจทวานิ นฺทานตฺตฺตวานิ โสวณฺณมณฺโฬปาลานิ
ตฺตปฏฺยตฺตวานิ โทนฺติ ๗ เยสุ พุทฺธปฺจเจกพุทฺธชฺเฌนสวา จ อิทฺธิมฺนฺโต
จ อีสโย นฺทวณฺณนฺติ เทวยภฺชาทโย อุกฺขานกึทกฺ กึณฺนฺติ ๗ ตสฺส

¹ป. ส. 3/218

²สา. ป. 2/417

³สา. ก. 8/335 (ชื่อสระไม่ตรงกันนัก)

⁴ม. ป. 3/274 - 275

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จตุล ปรุเสล สุทธิ มุขี หฤมิขี อสุสมุขี อสุภมุขุติ จตุการี มุขานี
โหนติ ๑ เบนิ จตุสโส นทีโย สนนุติ ๑ สีมุเชน นิภูษนุค-
นทีสิเร สีหา พนุตรา โหนติ ๑ หฤมิขานีที หฤติอสุสอุสภานี เอวม-
โนตตุโต วณูโต ๑

- 5   ฉพพทโท ปน ฉพพทชากวณณาย¹ วณูโต ๑ วุคคณูติ
คตุถ โส ปน ฉพพทโท อายามโต จ วิตุถารโต จ ปณณาสโยชโน
โหนติ ๑ คตุส มชฺเช พุวาทสโยชนปฺปมาเอ ฐาเน เสवाल วา
ปณิก วา กพทมิ วา นคฺติ ๑ มณิกุชนุชวณฺณ อุกกเมว สนนิกุฐุติ ๑
คทนนุตร โยชนวิตุถคฺ สหฺช กตุลาหารวนํ ค อุกกํ ปริกฺชิปิตฺวา ฐิตํ ๑
- 10   คทนนุตร โยชนวิตุถคเมว สหฺช นีลุปฺปลวนํ ค ปริกฺชิปิตฺวา ฐิตํ ๑
โยชนโยชนวิตุถคานเว รคฺคูปฺปลเสคฺคูปฺปลรคฺคูปฺปมเสคฺคูปฺปมกฺกมฺทวนานี ปุริม
ปุริมํ ปริกฺชิปิตฺวา ฐิตานี ๑ อิมลํ ปน สคฺคณฺนํ วานนมนนุตร
สพฺเพสมฺปิ เตลํ กตุลาหารานีนํ วเสน โวมิสฺสกวณํ โยชนวิตุถคเมว
คานี ปริกฺชิปิตฺวา ฐิตํ ๑ คทนนุตรํ นาคานํ กฏิปฺปมาเอ. อุกเก
- 15   โยชนวิตุถคเมว รคฺคตฺสาลิวณํ ๑ คทนนุตรํ อุกกปฺริยนุเต นีลปิตฺโลทิต-
หาคสุรภิสฺซุมกฺกสมฺมาภินฺณํ ชุททกคจฺจวนํ ๑ อิติ อิมานี ทสวานานี
โยชนโยชนวิตุถคานเว ๑ คโต ชุททกราชมาสมหาราชมาสมฺคฺควนํ ๑
คทนนุตรํ คิปฺสเอลาตุกฺลาพุกฺกมฺทวาลิวณํ ๑ คโต ปุคฺคฺกชปฺปมาเออฺจฺจ-
วนํ ๑ คโต หฤติทนุคปฺปมาเอณลํ กพทลิวณํ ๑ คโต สาลวนํ ๑
- 20   คทนนุตรํ จาฏิปฺปมาเอณลํ ปนสวณํ ๑ คโต มชฺชรณลํ จินฺจวนํ ๑ คโต
กปิตฺกวนํ ๑ คโต โวมิสฺสโก มหาวนสนฺโท ๑ คโต เวฬุวนํ ๑
ออยมฺสส คสุมิ กाले สมฺปคฺติ ๑ สัมคฺคฺกฏฺฐกถายมฺปน อิทานี วคฺคฺคมา-

¹ชา. ก. 7/227 - 228

สมปฤติเขว กติกา ๗ เวชฺวนมฺปน ปริกฺขิปปิตฺวา สตุต ปพฺพตา ฐิตาคี
๗

มฺนทากินิทโ ปน สคาถวคฺเค วฺจฺคีสฺสยฺตฺตวณฺณนาป¹ วณฺณิโต ๗
 ๕ วุตฺตญฺหิ ตตฺถ มฺนทากินิโปกฺขรณิ นาม เจสา ปณฺณาสโยชฺนา โหติ ๗
 ตสฺสา ปญฺจวิสฺสทีโยชฺนมตฺเต ฐาเน เสวาโล วา ปนํ วา นคฺคิ ๗
 ผลิกวณฺณํ อุกฺกเมว โหติ ๗ ตโต ปรี ปน นาคานํ กฺขิปปมาเน
 อุกฺเก อจฺฉโยชฺนวิคฺคตํ เสตปทุมวณํ ตํ ปริกฺขิปปิตฺวา ฐิตํ ๗ ตทฺนนฺตรํ
 ทวามทฺนตฺตเมว รตฺตปทุมวณํ ๗ ตทฺนนฺตรํ รตฺตกมุทวณํ ๗ ตทฺนนฺตรํ
 เสตกมุทวณํ ๗ ตทฺนนฺตรํ นีลุปฺพลวณํ ๗ ตทฺนนฺตรํ รตฺตูปฺพลวณํ ๗
 10 ตทฺนนฺตรํ สุกฺกนฺตรตฺตสาสิวณํ ๗ ตทฺนนฺตรํ เอลาจฺจลาพฺพกฺกมฺภทาทินิ
 มจฺจรรสาณิ วลฺลิสฺสาณิ ๗ ตทฺนนฺตรํ อจฺฉโยชฺนวิคฺคตเมว อจฺจวณํ ตตฺถ
 ปุคฺครุกฺขกฺกนฺตรปฺปมาณา อจฺจ ๗ ตทฺนนฺตรํ กทฺทลิวณํ ยโต พฺเว ปกฺกานิ
 ชาทฺนตา กิลมฺนติ ๗ ตทฺนนฺตรํ จาภิปปฺปมาณผลํ ปนสวณํ ๗ ตทฺนนฺตรํ
 อมฺพวณํ ชมฺพวณํ กปิถวณํ ๗ สงฺเขปโต ทสฺมิ ทเท ชาตฺติคฺคพฺพตฺตกํ
 15 ผลํ นาม นคฺคิตฺติ น วตฺตพฺพํ ๗ กุสฺमानํ ปุပ္ฺพณสมฺเบ วาโต เรณู-
 วณฺณิ อญฺจฺราเปตฺวา ปทฺมินิปคฺเคสฺส ฐเปติ ๗ ตตฺถ อุกฺกนฺตฺตานิ ปทฺนติ
 ๗ ตโต อาทิจฺจปาเกน ปจฺจิจฺจวา ปกฺกนโยชฺนิกฺกา วิย คิณฺดรฺฐิติ ๗ เอตํ
 โปกฺขรณมฺหุ นาม ๗ มฺพาลํ นาม นจฺจคฺคสฺสสมตฺตํ โหติ ๗ ภิสฺส มหา-
 เภริโปกฺขรปฺปมาณํ โหติ ทสฺส เอเกกฺกสฺมิ ปพฺเพ ปาทมฺภกฺกปฺปมาณํ ชีริ
 20 โหตีติ ๗

¹สา. ป. 1/329 - 330

(สวนศิกถา)

สวนศิกถา ปน กุณฺณทิมทานทีนทีวเสน ทูริชา โหติ ๗ อฏฺฐก-
 5 ิปาตฺตํกุฏฺตรวณฺณนาญฺหิ¹ ยา กาจิ โลเก สวนศิกโย มหาสมุหฺมํ อป-
 เปนุศึติ เอกสฺสสฺสํ วณฺณเมหฺเตหิ สวนศิกโยติ ยา กาจิ สวมนา คจฺจนุ-
 ศิกโย มทานทีโย วา กุณฺณทีโย วาติ วุฑฺฒํ ๗ กุณฺณทีโยติ ฐเปตฺวา
 ปญฺจ มทานทีโย อวเสสา นินนคาติ สตฺตสฺสริยสฺสทฺตวณฺณาย² ๗ กุณ-
 10 นทีโยติ พุทฺทกนทีโย ๗ มทานทีโยติ คจฺจายมฺนาทิกา มหาสริทาติ โนิทาน-
 วคฺเค ทสฺสทวคฺควณฺณ³ ๗ ทศิยสฺส ภิกฺขเว สฺสริยสฺส ปาตุภาวา
 ยา กาจิ มทานทีโย ๗ เสยฺยถึทํ คจฺจายมฺนาอจฺจิวาสิสฺสภฺมฺนํ⁴ ตา
 10 สฺสสฺสศิก วิสฺสสฺสศิก สตฺตสฺสริยสฺสทฺตปาฬิ⁴ ๗

เอกฺค จ ฐเปตฺวา ปญฺจ มทานทีโยติ เอกํ ปากฺกวเสน
 วุฑฺฒนุติ ทฏฺฐพฺพํ ๗ สีมฺมุชาทีหิ นิกฺขนฺตา จตฺสฺโสภิ นทีโย วชฺเชตฺตพฺพาว
 ๗ ทาภิ หิ มทานทีโยติ วคฺคทฺทาว ๗ ปาฬิยมฺภิ หิ ปากฺก-
 15 วเสเนว มทานทีภาเวน คจฺจาทิกา วุฑฺฒาติ ทฏฺฐพฺพา ๗

15 ตา จ สพฺพา นทีโย อฏฺฐกํกุฏฺตรวณฺณนาทีสุ⁵ วุฑฺฒนฺเบน
 เวทิตฺตพฺพา ๗ วุฑฺฒนุติ ทคฺคตฺตํ ปุรตฺถิมทิสฺสโต นิกฺขนฺตนที อโนตฺตํ

¹ม. ปุ. 3/276
²ม. ปุ. 3/224
³สา. ป. 2/70
⁴อง. สตฺตคก. 23/103
⁵ม. ปุ. 3/275 - 276

5   ศึกษาศุฑู ปทกษิณั กตุวา อิศรา คิสฺโส นทีโย อนุปคฺมฺย ปาจีนทิมวณ-
 เตนว อมฺนุสฺสปถิ กนฺตุวา มหาสมฺมุทํ ปวีสฺติ ฯ ปจฺฉิมทิสฺโส จ
 อุตฺตรทิสฺโส จ นิภฺชนฺตา นทีโยนิ ทเถว ปทกษิณั กตุวา ปจฺฉิมทิมวณ-
 เตนว อุตฺตรทิมวณฺเตนว จ อมฺนุสฺสปถิ กนฺตุวา มหาสมฺมุทํ ปวีสนฺติ
 10   ฯ ทกฺษิณฺมุขโต นิภฺชนฺตณฺที ปน คํ คิกฺษศุฑู ปทกษิณั กตุวา อุตฺตรเรน
 อุตฺถํ ปาสาณณิฏฺฐเณว สฺฐฐึโยชนานิ กนฺตุวา ปพฺพคํ ปหริตุวา วุฏฺฐาย
 ปรีกฺเขเปณ ทิคาวุคฺคปฺปมาณา อุตฺทขารว หุตฺวา อากาเสณ สฺฐฐึโยชนานิ
 กนฺตุวา คิยคฺคเพ นาม ปาสาณเ ปตฺติทก ฯ ปาสาณเ อุตฺทขารเวเคน
 15   ภินฺนโย ฯ ตตฺถ ปญฺญาสโยชนปฺปมาณา คิยคฺคทา นาม มหาปโกชรณิ
 ชาตา ฯ ปโกชรณิยา กุลิ ภินฺนิตฺวา ปาสาณํ ปวีลิตฺวา สฺฐฐึโยชนานิ
 คตา ฯ ตโต ขนปฺรุวี ภินฺนิตฺวา อุมฺมงฺเคน สฺฐฐึโยชนานิ กนฺตุวา
 วิษฺณํ นาม ทิรจฺจนปพฺพคํ ปหริตุวา ทตฺถคเล ปญฺจจฺจุลลทิสฺสา ปญฺจ
 ขารว หุตฺวา ปวตฺตติ ฯ

15   สา คิกฺษศุฑู อโนตฺตคํ ปทกษิณั กตุวา คตฺถฐฺราเน อวาทฺถ-
 คจฺจคฺคิตฺติ วุจฺจติ ฯ อุตฺถํ ปาสาณณิฏฺฐเณว สฺฐฐึโยชนานิ คตฺถฐฺราเน
 กณฺณคจฺจคฺคิตฺติ ฯ อากาเสณ สฺฐฐึโยชนานิ คตฺถฐฺราเน อากาสคจฺจคฺคิตฺติ ฯ
 คิยคฺคปฺปาสาณเ ปญฺญาสโยชนเณกาเส จิตฺตา คิยคฺคปโกชรณิยํ ฯ กุลิ
 20   ภินฺนิตฺวา ปาสาณํ ปวีลิตฺวา สฺฐฐึโยชนานิ คตฺถฐฺราเน พทลคจฺจคฺคิตฺติ ฯ
 อุมฺมงฺเคน สฺฐฐึโยชนานิ คตฺถฐฺราเน อุมฺมงฺคคจฺจคฺคิตฺติ วุจฺจติ ฯ วิษฺณํ
 20   นาม ทิรจฺจนปพฺพคํ ปหริตุวา ปญฺจ ขารว หุตฺวา ปวตฺตคฺถฐฺราเน ปน
 คจฺจคฺคายมฺนาวอจฺจิวทิสฺสรมฺมิตฺติ ปญฺจชา สงฺขํ คตา ฯ เอวเมตา ปญฺจ
 มหานทีโย ทิมวณฺตโต ปวตฺตคฺคิตฺติ เวทิตฺพพาติ ฯ

ตตฺถ อิศรา คิสฺโส นทีโย อนุปคฺมฺมาติ ปทกษิณั กณฺณฐฺราณ-
 โต ปรรภาถิ สนฺชาย วุคฺคเมถํ ฯ อญฺญทิตฺโต ปรี ตาหิ วิสุํเขว

5 หุตฺวา มหาสมุทฺทํ ปวีณฺติ ฯ เคนาห ปาจีนหิมวฺนฺเตเนวาคี อาที ฯ
 ปทกฺขิณฺ ํ กตฺวาที ปุพฺพกาลสนฺนิชานวเสน เหตุถายมคฺโค วิญญายตี ฯ
 ยที ปน ปทกฺขิณฺ ํ กรณฺนุราเนปี อยฺปิ ทาที อสมฺมิสฺสา สียา ททา
 ปทกฺขิณฺ ํ กโรนฺตีตี วตฺตพฺพํ สียา ฯ น เจตํ วุคฺคํ อิทานี ปนาจริยา
 ทสฺสมิมีปี อยฺ ํ ทาที อสมฺมิสฺสาตี วทนฺตี ฯ วิมีสิทพฺพํ ฯ

อิตี ฐเปตฺวา ปญฺจ มหานทีโย เจว สีมฺมุขาทีที นิภูชนฺตนาที-
 จตุกฺกญฺจ อวเสธา กุณฺนทีโยคี เวทิตพฺพา ฯ อปิจ

สมนฺตโต สนมฺมาน- ปญฺจสตนทีวิจิตฺตาคี

10 วุคฺคตฺตคา สุตฺตสนฺนุญฺญ สนมฺมานนาทีอาทิกวา ปญฺจสตนทีโย หิมวฺนฺเต วสนฺตี
 ฯ ทาสุ ยา มหนฺตคา ทา มหานทีโย ยา ชุทฺทกา ทา กุณฺนทีโยคี
 ทญฺฐพฺพา ฯ เนรณฺุชราตโปทานมฺมทาจฺนุทภาคาคี เอวมาทิกายี นทีโย
 กุณฺนทีโย นาม ฯ ตตฺถ เนรณฺุชราทิกวา ทิสฺโส เอกํ สมยํ ภควา
 อรุเวลายํ วิหริตี นชฺชา เนรณฺุชราย ตีเรตี อุทานปาฬิย¹ ฯ ยตฺถายํ
 ภิกฺขเว ตโปทา สนมฺหตี โส ทโห อจุโณทโก สีสทโก สาสทโก
 15 เสีทโก สุปตฺติโก รณฺณิโย ปหฺตมจฺจจฺจโป จกฺกมตฺตทานี ปหฺมานี
 ปุปฺเปยฺนตี ฯ อปิจายํ ภิกฺขเว ตโปทา พุวิณฺนํ มหานิรยํ อนฺตรีกาย
 อากจฺจตี เคนายํ ตโปทา กุติกา สนมฺหตีตี จตฺตุดปาราชิกปาฬิย² ฯ
 นมฺมทานที นาม อตฺถิ ฯ ทสฺสา ตีรํ อคฺมาสี ฯ นมฺมทา นาค-
 ราชา สกฺถาวํ ปจฺจุคฺคณฺนํ กตฺวา นาคภานํ ปเวเสตฺวา ติณฺณํ รตนานํ

¹ฐ. อ. 25/73

²ฐ. ม. 1/218

5 สกุการ์ อกาสิตี อูปริปณฺณาสะเก ปุณฺโณวาทสุตฺตวณฺณนายนฺติ¹ เขตฺตภาคคา โหนฺติ ฯ ตตฺถปิ กตฺถจิ สามณฺญนาเมนาคคา เนาเรชฺชรา ฯ ตถา ทิ อวียปฺริเยสนสุตฺเต² วุคฺคํ ภควตา ตตฺถทฺทสํ รมณียํ ภูมิจาคํ ปาสา- ทิกญฺจ วณฺสพฺทํ นทิจฺจ สบฺบหฺตึ เสตฺถิ สุปฺติตฺถํ รมณียนฺติ ฯ ตทญฺจ- กถาญฺจ³ นทิจฺจ สบฺบหฺตินฺติ นทึ สบฺบมานญฺจ มณิกฺขนฺธสทิสํ วิมลสิทฺถ- สลิลํ เนาเรชฺชริ นทึ อทฺทสนฺติ วุคฺคํ ฯ

10 จนฺทภาคา ปน ปิทานวคฺคเอนปิปาตงฺคตฺตเว มหาภปฺปินสุตฺตวณฺณนา- ยมาคคา⁴ ฯ ตตฺถ ทิ ปฺรมา นทึ คงฺคา นาม ฯ พุทฺติยา อพฺพโยชนวิทฺตคา อณฺญตรา ฯ ตตฺติยา จนฺทภาคา นาม ฯ ทา ทิสฺโส อมจฺจสทฺสสฺปริวาเรน มหาภปฺปินรณฺญา เอกาย เหว สจฺจกิริยา ย อติกกมิตาติ อยมคฺโค วุคฺโค ฯ ชมฺมปเท มหาภปฺปินวตฺตวณฺณนายนฺติ⁵ ปฺรมา คาวุคฺคมฺภีรา พุทฺติวตฺติวิทฺตคา อมรวจฺจา นาม นทึ ฯ พุทฺติยา อพฺพโยชนคฺมภีรวิทฺตคา จ นีลวาโห นาม ฯ ตตฺติยา โยชนคฺมภีรวิทฺตคา จนฺทภาคา นาม ฯ ตตฺถ ปฺรมา พุทฺธานุสฺสติยา อติกกมิตา ฯ 15 พุทฺติยา ชมฺมานุสฺสติยา ฯ ตตฺติยา สงฺฆานุสฺสติยาติ อยมคฺโค วุคฺโค ฯ

ศูนย์วิทยทรัพยากร

¹ป. ส. 3/734

²ม. ม. 12/322 (ปัจจุบันเรียก ปาสาสิสุตฺต)

³ป. ส. 2/233

⁴ม. ป. 1/348

⁵ธ. ป. 4/15 - 16

เนรมุขราทิสททฤโถ ปน ตกถ ตกถ วุฑฺฒนเขเนว เวทิตฺทโท ๗
 ปาตาลวคฺคกัฎฏิกายญจ¹ นิหุโหลสฺ ชลมสฺส เนรมุขรา ๗ อถ วา เนรมุ-
 ขรา นาม ทูริยวิเสโส ตํ สมานสททตยา ยํ นที เนรมุขรา
 นามาติ วุฑฺฒํ ๗ เนณฺณชลาयाติ วุฑฺฒเพ ลการสฺส รการํ กตุวา
 5 เนรมุขรายาติ วุฑฺฒํ กทฺหมเสवालปนกาทีโสรทิตสลิลาयाติ อตุโถ ๗
 เกจิ นีณฺณชลาयाติ วุฑฺฒเพ เนรมุขรายาติ วุฑฺฒนฺติ วทนฺติ ๗ นาม-
 เมว วา เอกสฺสา จ นทีयाติ เวทิตฺทพนฺติ อุทานวณฺณนา² ๗ ทถา
 วินยมนทาวคฺคกัฎฏิกา³ ๗

10 อุฑฺฒภาเวน ทปนโต ทปํ อุทกํ เอกสฺสาติ อุฑฺฒนนามวเสน
 ทโปทาติ วุจฺจตีติ จตุฑฺฒปาราชิกกัฎฏิกา⁴ ๗ เวการปพฺพทสฺส กิร เหมฐฺรา
 ญมฺมญฺฐกนาคานํ ปญฺจโยชนสติกํ นาคกวนํ เทวโลกสทิสํ มณิมเขน ตเลน
 อารามญฺญาเนหิ จ สมณฺนาคกํ ๗ ตกถ นาคานํ กีนฺณญฺฐาเน มหา-
 อุทกรทโท ๗ ตโต ทโปทา นาม นที สนฺทติ กุติกา อุฑฺฒโททกา ๗
 กสฺมา ปเนสา เอทิสา ๗ ราชคหํ กิร ปรีวาเรตุวา มหาเปตฺโลโก
 15 ตกถ ทูรินฺนํ มหาโลทกฺกุนฺนิรยานํ อุฑฺฒเรน อยํ ทโปทา อากจฺจติ
 ทสฺมา กุติกา สนฺทตีติ เทวตาสํยุฑฺฒวณฺณนา⁵ ๗ ทถา จตุฑฺฒปาราชิก-
 วณฺณนา⁶ ๗

¹ สจ. 1574

² ป. ที. 133

³ ส. ที. 4/3

⁴ ส. ที. 2/457

⁵ ส. ป. 1/47

⁶ ส. ป. 1/626

เมฆัม สุธัม ททาศิตี นมฺมหา ๑ โภ จนุทภาโค นาม ปพฺพโค
คโต ปภวศิตี จนุทภาคาศิ- ปาตาสวคฺคภูทิก¹ ๑ ปาตาสวคฺคเป²

5   คงฺคจี้รวตี เจว   ยมฺนาสรณฺมที
                         อิมมา มหานที ปญฺจ   จนุทภาคา สรสฺวตี
                         เรรณฺชรวา จ กาเวรี   นมฺมหาที จ นินฺนลาตี

เอว ปากฺกวเสณ เอกทเสวเสณ จ กุณฺนทิมหานทีโย สรฺูปโต วุฑฺฒา ๑

10   ตตฺถ สรสฺวตี กาเวรีตี เทว นที วิเสสา ๑ เสสา
                         ปุพฺเพ วุฑฺฒา ๑ ตภูฏิกายมฺปน³ สรโยคา วนฺตุ มชฺเช สการาคโม
                         นหาที สรสฺวตี ๑ วนฺตฺรตฺรทาสเย ๑ นานาคาทากุฏิกฺคตฺตาย กุจฺฉิตี
                         เวรมฺมสุสา กาเวรี นหาที ๑ อาทีนา สราวตี เวตฺตวที กณฺฑที
                         โกลิกีตี อาทีกาเนกา นทีเกทา สงฺคหิตาตี วุฑฺฒ^๓ ๑ เอตฺถ อาทีกา-
                         เนกาตี อาทีสพฺเพน คยานที กุฏิกฺคานที โคธาวรีนทีตี เอวมาทิกา
                         ตตฺถ ตตฺถ วุฑฺฒา นทีโยปี สงฺคหิตาตี ทฏฺฐพฺพา ๑ ตตฺถ คยานที
                         คยาสีเสตี เอตฺถาคตา ๑ เตน สฬายตฺนวคฺคควณฺณนาย⁴ คยาสีเสตี
15   คยาคามสฺส นี อวิหฺมาร คยาตี เอกา ปโปทฺธณฺมิ อคฺคิตี นทีปี ๑
                         คยาสีสนามโก ทคฺคิติกุมภสทีโส ปิกฺคฺคิปาสาโณปีตี วุฑฺฒ^๓ ๑ ตภูฏิกายมฺพจ
                         คยานามิกาย นทียา อวิหฺรภวตฺตทา ควโม คยานามาตี วุฑฺฒ^๓ ๑ ตถา

¹ สฺฐจ 1549 , 1424

² อ. ป. 1192

³ สฺฐจ 1886 , 1349

⁴ ส. ป. 3/7

5 วินมมหาพฤกษ์กาย¹ ๗ กุกุกฎานที ปน ²อัย ภนุเต กุกุกฎานที
 อวิหุเร อจุโณทกาคี เอกุถาคตา ๗ โคชาวรี พราหมโณ มาสุกกุ-
 ฐานัน โอลโดเกนุโต มชฉิมเทสโต ปฏิกุกนุเม อสุสกรณุโย ๑ จุพกรณุโย
 ๑ สีมนุเตร โคชาวรีวุงเก อตุตโน วนนุฐานัน กาวเรสีติ เอกุถ ปน
 โคชาวรีนที อาคตา ๗ อิติ กุนนทีมหานทีวเสน พุริชา โหติ สนวนที ๗

สวานุติยา ปน

สวานุที ปินนคา สินุชฺฐ สริตา อาปกา นทีติ
 เอว ปาตาลวคเค³ วุตตัม จพพิชัง นามิ โหตีติ ๗

สวานุติกถา ๗

10

(ไปกุชรมุยาติกถา)

ไปกุชรมุยาติ ปานกุไป นิปานี ทเวชาติ กนุทรา ปหริ - สาขา
 กุสุพโก มหาสุสุโก สุมโก กุสุมโก มหาสุมโก โสพโก โสมโก
 นรโก ปปาโต นิชฉนโร โสณุติ วาริมคโค จนุทนิกาคี

¹สา. ส. 4/122

²พ. มหา. 10/150

³อ. ป. /192

อิมมิ วีรสติขลาสยวิเสสา ทรุฑททา ๑ ทถถ ไปกษรณัฒติ สมจตุรสุสไปกษ-
รณัฒติ ยา ชาทนต์ปิ วุจจติ ๑ อยญุติ ไปกษเรหิ นยนาทิตถถณ ไปกษ-
รณัฒติ วุจจติ ๑ เณ ไปกษร ๑ วุจจติ ปทุม สสิถญจ ๑ เทหิ
สตุเต อตุตถาน ๑ นยตีติ ไปกษรณัฒติ ๑ ไปกษเรน วา สุนทเรน อเนล-
๕ ขเลน สหิตถตุตา ไปกษร ๑ สว เหว ไปกษรณัฒติ สตุกถญญักาย
วตุตถา ๑ ไปกษร ๑ ถล ๑ ค ๑ โยคา ๑ มุ อโน ๑ นทาหิ ๑
ไปกษรณัฒติ ปาทาลวตุกถญญักาย¹ วตุตถา ๑

ไปกษรณัฒติสทโท ๑

ทสุสวาทูเร ไปกษรณัฒติ ๑ ญุมิกาคเ มโนเรเมติ

10 ๑เอตุถ จตุรสุสไปกษรณัฒติ ๑ วตุตถติ

๑ถตุสสา ๑ไปกษรณัฒติ ๑ ปทุตถา ๑วาริโคจรรากิ

๑เอตุถ ๑ปน ๑สเร ๑ เณญญุถถถาย ๑ถตุสสา ๑ไปกษรณัฒติยาคิ ๑อิธ ๑ไปกษ-
รณัฒติสทิสถาย ๑สรเมว ๑ไปกษรณัฒติ ๑วหตีติ ๑วตุตถ ๑

๑ปพทุตถปทุตถเร ๑รมเม ๑ชาตา ๑ไปกษรณัฒติ ๑สิวาคิ

15 ๑เอตุถ ๑ปน ๑ทูกนิปาเต ๑ปพทุตถปทุตถรชาตเก² ๑ปเทเส ๑นทีย ๑ เณญญุ-
ถถาย³ ๑ชาตา ๑ไปกษรณัฒติ ๑สิวาคิ ๑สีตรา ๑มทุโรทถา ๑ไปกษรณัฒติ ๑นิพทุตถกา ๑

¹ สฐิติ 1646

² ช. ขา. 27/71

³ ขา. ก. 3/167

อภิจ โปกุขรสมุปนุชุตตา นทีนิ โปกุขรณีเยวาติ วุฑุฑ์ ๑

5 ปานุกุโปติ อุพลาโน ๑ อนุชุตติปุยสุส นามิ ๑ นิปานนุติ
 อาวหุโห โย ปสุปาดนตุด์ ปพุกาธาจิโรโต ซลาสโย ๑ เทวชาตุนติ
 เทเวเน เมเชเน ชติ ชนิต์ ฐานิ ๑ อาชาตุนติปุยสุส นามิ อิมานิ
 คีณิ ปาตาลาคูเค¹ อากทานิ ๑ กนุทราทิ ปน ตตุถ ตตุถ วุฑุฑุ-
 นนเนว เวทิตพหุ ๑

10 นิทานวคुकคสมิณู² เสยยดาปิ ภิกุชเว อุปริปพพเต กุตุลลุตเตเก
 เทเว วสุสนุเต อุทกั ขดานินัน ปวคุดมานัน ปพพตกนุทรปทราสาชา ปริ-
 ปุชติ ๑ ปพพตกนุทรปทราสาชา ปริปุรา กุตุทฎเก ปริปุเรนุติ ๑ กุตุทฎกา
 ปริปุรา มหาสุทฎเก ปริปุเรนุติ ๑ มหาสุทฎกา ปริปุรา กุณนทีโย
 ปริปุเรนุติ ๑ กุณนทีโย ปริปุรา มหานทีโย ปริปุเรนุติ ๑ มหา-
 นทีโย ปริปุรา มหาสมุทหุ สาคร์ ปริปุเรนุตีติ วุฑุฑุฑ์ ๑ ตถา ติก-
 นิปาตงคुकคเร³ ๑

15 ปพพตกนุทรปทราสาชาติ .เอตถ กนุทรา นาม กนุติ ลพุชนาเมน
 อุทเกเน ทาโรโต อุทกนิโน ปพพตปพเทโส ๑ โย นิคมุโพตินิ นิณูโชติ-
 นิ วุจจติ ๑ ปทริ นาม อฏฐมาเส เทเว อวสุสนุเต ฉลิต
 ภูมิปพเทโสติ นิทานวคुकคตีกคुकคทรวณณา⁴ ๑ ปทเรสุติ ทริสุติ

¹อ. ป. /191

²ส. นิ. 16/37 - 38

³อ. ติก. 20/314

⁴สา. ป. 2/70 , ม. ปุ. 2/296

- นาฬิกสุตฺตวณฺณา¹ ๑ สาขาติ กุสุพฺภคามินิโย ชุพฺพทมาติกาโย ๑
 กุสุพฺภภาติ ชุพฺพทอวาวาฏา ๑ มหาสุพฺภภาติ มหาอวาวาฏาติ นิทานวคฺค-
 วณฺณา² ๑ ถถํ สณฺนตา ยนฺติ กุสุพฺภภา คุณฺฑี ยนฺติ มหานทีติ กุสุพฺภภา
 ๕ ปฺทราทีเกทา สพฺพวาปี กุณฺฑนทีโย สณฺนตา สทฺทํ กโรนฺตา อุกกํ หุชฺฐวา
 ยนฺติ ๑ คจฺจคาทีเกทา ปน มหานทีโย คุณฺฑี ยนฺตีติ นาฬิกสุตฺตวณฺณา³
 ๑ สุมฺโภติ อวาวาฏอ ๑ สุมฺเภ นิชฌาหีติ อิทฺเมตฺถ นิตฺสสนํ ๑
 กุสุมฺโภติ ชุพฺพทอวาวาฏอ ๑ ปพฺพทกนฺทรปฺทราสาชา ปรีปฺปฺรา กุสุมฺเภ
 ปรีปฺปฺเรนฺตีติ อิทฺเมตฺถ นิตฺสสนนฺติ สทฺทนีติ ๑ ชุพฺพทวา โสมฺภา กุสุมฺภา
 โไอการสฺส อุกการํ กตฺวา ยตฺถ อปรินฺตฺตปฺปเทสฺสโต อุกกํ อากนฺตฺวา
 10 ติฏฺฐติ เจว สนฺทติ จ เต กุสุมฺภา ชุพฺพทอวาวาฏาติ ติกงฺคฺตฺตฺรฎฺฎิกา ๑
 กุสุมฺภาติ ชุพฺพทอวาวาฏา ๑ มหาสุมฺภาติ มหาอวาวาฏาติ ติกงฺคฺตฺตฺร-
 วณฺณา⁴ ๑ โสพฺภํ ปปาตํ จนฺทนิกํ โอิทฺทลฺลนฺติ เอตฺถ โสพฺภนฺติ
 สพฺพโส ฉินฺนตฺถนฺติ ฉกฺกงฺคฺตฺตฺรวณฺณา⁵ ๑ ตถา มฺลปณฺณาสเก สพฺพ-
 พาสวสุตฺตวณฺณา⁶ ๑ โสพฺภเ ปปาเต นรเก อนฺชการีติ เอตฺถ
 15 โสพฺภเกติ สมนฺคโต ฉินฺนตฺถเกติ องฺคฺติมาลฺลตฺถเรคาถาวณฺณา⁷ ๑ สีนฺติ

¹ป. โธ. 2/384

²สา. ป. 2/70

³ป. โธ. 2/384

⁴ม. ปุ. 2/296

⁵ม. ปุ. 3/160

⁶ป. ส. 1/111

⁷ป. ส. 3/309

5 เอกฤดาภิ ไสุมภี ๗ วิวั ๗ โสุมโก ขลาชยวิเสโสติ สุปปราก-
 ชาตกฏีกา ๗ โสพฺเภสุติ โปกฺขรณีสฺสุติ ภูริทตฺตชาคกาวณฺณา¹ ๗ โสพ-
 เภสุติ มาติกาสุติ นาทกฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส² ๗ โสุมเก วา นรเก วา
 10 ปรปาเต วาติ เอกฤด โสุมโก นาม สมมตโต ฉินฺนตโฏ คมฺภีโร อา-
 วาโฏ ๗ นรโก นาม ทตฺต ทตฺต ผลนฺตียา ภูมียา สยเมว นิตฺ-
 พทฺตทา มหาหรี บตฺต ทตฺตีป ปตฺนติ โจรปิ นิสฺยมานา ติฏฺฐนฺตฺติ
 ตติยปราราชิกาวณฺณา³ ๗ นรเกติ ภูมียํ ผลิตวิวเรติ อํกุสิมาตฺตฺเตร-
 ฤดาตาวณฺณา⁴ ๗ ปรปาเตติ ปพฺพตฺนฺตเร วา ถนฺตเร วา เอกโต
 วิจฺฉินฺโน โทตีติ ตติยปราราชิกาวณฺณา⁵ ๗ ฉกฺกํกุตฺตรสพฺพาสวสฺสฺสฺส-
 10 มาตฺตฺเตรคาตาวณฺณา⁶ ปน ปรปาโตติ เอกโต ฉินฺนตโฏตฺตยขมฺตฺโต
 วุตฺโต ๗ เสลวฺกฺเต⁷ ตฺ ปรปาโต ตฺ ตโฏ ภาเวติ วุตฺตํ ๗ ตฺ-
 ฏฺฎิกายณฺจ⁸ ทฺวํ ปพฺพตฺตาทีนํ ปตฺนณฺฐานสฺส นามนฺติ วุตฺตํ ๗ อิมานิ
 ทฺวาทส นิทานวคฺคาทีสฺ อากตานิ ๗

¹ชา. ก. 10/12

²ป. โช. 2/384

³ส. ปา. 1/541

⁴ป. ส. 3/309

⁵ส. ปา. 1/541

⁶ม. ปุ. 3/160 , ย. ส. 1/111 , ป. ส. 3/309

⁷อ. ป. 1/172

⁸ฐฺฐิ /466

นิชฺชโรติ อุกกสฺส นิสฺสรณญฺฐานํ วิวรํ ๑ เสลวคฺเค¹
 ปน นิชฺชโร ปลวอมฺพุโนติ นิชฺชรสทฺทสฺส ภาวสาธนํ วุฑฺฒํ ๑ ตญฺญ-
 ฎีกายญฺจ² ปพฺพเต ปสาธนาทิสฺส อมฺพุโน ชลสฺส ปลวโ ปลวณํ นิชฺชโร
 นาม ๑ นิสฺสรณํ นิชฺชโร ๑ สสฺส ชฺชโย ๑ อสฺสรูปทฺวิฑฺฒํ ๑
 5 ชฺชโรปีติ วุฑฺฒํ ๑ โสณทิตฺติ สิลลาโปกฺขรณํ ๑ เสลวคฺเคปิ³ สิลลา-
 โปกฺขรณํ โสณทิตฺติ วุฑฺฒํ ๑ วาริมคฺโคติ ชลมคฺโค โย ปนาทิตฺติ
 วุจฺจติ ๑ ⁴จนฺทนิกาติ โอิทฺทิลโล โย ชฺชพาทิตฺติปิ วุจฺจติ ๑ เตน
 ปาทาลวคฺเค⁵

วาริมคฺโค ปนาทิตฺติ ปุเม จนฺทนิกา ตุ จ
 10 ชฺชพาทิ โอิทฺทิลโล จ คามทฺวารมฺหิ กาสฺยนฺติ

วุฑฺฒํ ๑ ตญฺญฎีกายญฺจ⁶ ทวยํ เทวาลยาทินํ ชลมคฺเค ๑ ติกํ คาม-
 ทฺวารมฺหิ อสฺสิจฺฉิตฺติปัสฺสสมฺมุขณายํ กาสฺยนฺติ วุฑฺฒํ ๑ จนฺทนิกนฺติ อจฺจณฺโฐ-
 ทกคฺคพฺภมลาทินํ ฉพฺพนญฺฐานํ ๑ โอิทฺทิลลนฺติ เกลสฺเยว สกทฺทมาทินํ

1อ. ป. /172
 2สุจิ /562
 3อ. ป. /173
 4อ. ป. /193
 5อ. ป. /193
 6สุจิ /442

สนทโนกาถ์ ๖ ที ชณมตุมปิ อสุจิกริถ์ โหตีติ ฉกุงคุตฺตรสพฺพาสว-
 สุกฺควณณาสู¹ ปน วุตฺตตฺตา จนฺทนิกา โอิทฺถลลาติ ทฺวํ นานตฺถวาจกฺขิ
 ทฺวํ ๖

ไปกฺขรณฺยาพิถา ๖

5 อิติ จกฺกวาททีปนี ชลาสนิหฺเทโส นาม คฺคิโย กณฺโฑ ๖

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย